

Infrastructural Factors for Managing Anti-Money Laundering Challenges in the Iran Banking System and a Model based on International Guidelines

Hoseinali Haghi

Ph.D. Student in Public Administration, Islamic Azad University, Ghaemshahr Branch, Ghaemshahr, Iran

Mohammadreza Bagherzade*

Assistant Professor, Department of Management, Islamic Azad University, Ghaemshahr Branch, Ghaemshahr, Iran

Mojtaba Tabari

Associate Professor, Department of Management, Islamic Azad University, Ghaemshahr Branch, Ghaemshahr, Iran

Zabihollah Gholami Rudi

Assistant Professor, Department of Economics, Islamic Azad University, Ghaemshahr Branch, Ghaemshahr, Iran

Abstract

The necessity to create stable and transparent economic conditions has made combating money laundering a universal policy on the agenda of parliaments and governments by all countries. This is currently the specific issue of the Iran monetary and banking system. In this regard, the infrastructural approach includes all effective dimensions of international anti-money laundering mechanisms such as Basel Committee indices and recommendations of the Financial Action Task Force, and the experiences of other countries show that applying factors of this approach can enhance Iran monetary and banking system internationally and decreases money laundering risk. In order to identify the challenges in this area and reach a model which includes a set of infrastructural factors in fighting money laundering, this study uses qualitative and quantitative parts; in qualitative part, the criteria raised by experts through face-to-face interviews and multi-stage coding, content analysis, and Fuzzy Delphi method, and in quantitative part, the criteria raised by questionnaire and factor analysis technique, and the RMSEA index have been used for fitting the model. Based on international guidelines, the proposed infrastructural model consists of functional, contextual, and structural dimensions and findings indicate that a systematic application of the proposed model improves the efficiency of anti-money laundering system and helps optimal management of anti-money laundering challenges of banks. In this regard, the relative weights of legal, political, geopolitical, and risk-taking components of the structural dimension highlight the importance and necessity of focusing on this dimension and its components of the Iran banking system.

Keywords: Anti-Money Laundering, Infrastructure Factors, International Guidelines, Challenge Management.

JEL Classification: E42, G21, K42, E58.

* Corresponding Author: Dr_mr_bagherzadeh@yahoo.com

How to Cite: Haghi, H., Bagherzade, M.R., Tabari, M., Gholami Rudi, Z. (2021). Infrastructural factors for managing anti-money laundering challenges in the Iran banking system and a model based on international guidelines. *Iranian Journal of Economic Research*, 26 (89), 197- 236.

- The present article is taken from the doctoral dissertation in the field of public administration of the Islamic Azad University of Ghaemshahr

عوامل زیرساختی مدیریت چالش‌های مبارزه با پولشویی در نظام بانکی ایران و برآورد الگوی مبتنی بر رهنمودهای بین‌المللی

- حسین علی حقی دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قائم شهر، قائم شهر، ایران
- محمد رضا باقرزاده * استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر، قائم شهر، ایران
- مجتبی طبری دانشیار، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر، قائم شهر، ایران
- ذبیح‌اله غلامی رودی استادیار، گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر، قائم شهر، ایران

چکیده

ضرورت ایجاد شرایط پایدار و شفاف اقتصادی باعث شده است که مبارزه با پولشویی به عنوان یک خط‌مشی جهان شمول توسط همه کشورها در دستور کار مجالس و دولت‌ها قرار گیرد. این موضوع در حال حاضر مساله خاص کشور در نظام پولی و بانکی محسوب می‌شود. براساس تجارب سایر کشورها به کارگیری عوامل رویکرد زیرساختی شامل تمام ابعاد موثر در سازوکارهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی، نظیر شاخص کمیته بال و توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی موجب ارتقای جایگاه پولی و بانکی ایران در سطح بین‌الملل و محدودسازی پولشویی می‌شود. در این پژوهش، به منظور شناسایی چالش‌های این حوزه و دستیابی به الگویی که دربرگیرنده مجموعه‌ای از عوامل زیرساختی در مبارزه با پولشویی باشد از دو بخش کمی و کیفی استفاده شده است؛ در بخش کیفی از معیارهای برخاسته از نظر خبرگان به روش مصاحبه حضوری و کدگذاری چند مرحله‌ای، تحلیل محتوایی و روش دلفی فازی و در بخش کمی از پرسشنامه و تکنیک تحلیل عاملی و در برآزش الگو از شاخص RMSEA استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که به کارگیری نظام مند الگوی زیرساختی بر مبنای رهنمودهای بین‌المللی شامل ابعاد کارکردی، زمینه‌ای و ساختاری موجب بهبود کارایی سیستم مبارزه با پولشویی و مدیریت بهینه چالش‌های مبارزه با پولشویی در بانک‌ها می‌گردد. از میان عوامل سه‌گانه الگوی پیشنهادی در این پژوهش، بعد ساختاری به لحاظ اولویت در وزن نسبی که مولفه‌های قانونی، سیاسی، ژئوپولیتیک و ریسک پذیری دارند، اهمیت و لزوم تمرکز بر مولفه‌های مربوط به آن را در نظام بانکی روشن می‌کند.

کلیدواژه‌ها: مبارزه با پولشویی، عوامل زیرساختی، رهنمودهای بین‌المللی، مدیریت چالش‌ها.

طبقه‌بندی JEL: E42, G21, K42, E58

– مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم شهر است.

* نویسنده مسئول: Dr_mr_bagherzadeh@yahoo.com

۱. مقدمه

پولشویی^۱ به فرآیندی اطلاق می‌شود که طی آن پول حاصل از اعمال مجرمانه تطهیر می‌شود، به صورتی که عواید حاصله در ظاهر مشروع به نظر بیاید و اثری از جرم منشاء^۲ باقی نماند (مهجوریان قمی و ارجمندنژاد، ۱۳۹۵). پدیده پولشویی، آثار زیان‌بار اقتصادی و اجتماعی زیادی در پی خواهد داشت که از آن جمله می‌توان به بی‌ثباتی در اقتصاد، کاهش درآمد و افزایش هزینه‌های دولت، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، خروج سرمایه از کشور، تضعیف امنیت اقتصادی، تضعیف بخش خصوصی و یکپارچگی بازارهای مالی، افزایش ریسک معاملات، تضعیف نهادهای مردم نهاد و... اشاره کرد. علاوه بر این، پولشویی موجب کاهش فرصت‌های قانونی جهانی، عدم ثبات، استحکام نظام مالی و مانع رشد و توسعه کشور خواهد شد^۳. تبعات منفی این پدیده شوم موجب شده است تا دولت‌ها -همگام با مراجع بین‌المللی- در صدد مبارزه با جرایم سازمان یافته^۴ برآیند و با تصویب قوانین و مقررات لازم و اجرایی کردن آن‌ها از وقوع این جرم در موسسات مالی پیشگیری کنند؛ به طوری که طراحی اقدامات مبارزه با فساد راهی موثر برای اجرای اقدامات ضد پولشویی (AML)^۵ است.

در حال حاضر، مبارزه با پولشویی به عنوان یک سیاست جهانی توسط اکثر کشورها در دستور کار قرار گرفته است. در ابعاد نظام بین‌الملل، موسسات متعددی در این سازوکار نسبت به ارائه استانداردها و چارچوب‌های مشخص و اشاعه آن در سطح کشورها جهت محدودسازی پولشویی فعالیت می‌کنند. از مهم‌ترین این استانداردها، شاخص کمیته بال است که از سال ۲۰۱۲ به طور منظم کشورها را رتبه‌بندی و گزارش می‌کند. در تمامی سال‌های انتشار این گزارش (به غیر از سال ۲۰۱۳) ایران به عنوان پر ریسک‌ترین کشور از نظر خطر پولشویی و تامین مالی تروریسم رتبه‌بندی شده است. آخرین رتبه‌بندی ایران در بازل ۲۰۱۷

1- Money Laundering

۲- هر رفتاری که مطابق ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ مجلس شورای اسلامی جرم محسوب شود.

۳- وب سایت مرکز اطلاعات مالی و مبارزه با پولشویی، شورای عالی مبارزه با پولشویی، وزارت امور اقتصادی و

دارائی، بی تا، قابل دسترسی در <http://araku.ac.ir>

4- Organized crime:

جرم سازمان یافته عبارت از فعالیت‌های غیر قانونی و هماهنگ گروهی منسجم از اشخاص است که با تبانی باهم و برای تحصیل منافع مادی و قدرت، به ارتکاب مستمر مجرمانه شدید می‌پردازند و برای رسیدن به هدف از هر نوع ابزار مجرمانه نیز استفاده می‌کنند (ارجمندنژاد، ۱۳۹۶ ب).

5- Anti Money Laundering

بوده که با کسب امتیاز ۸/۶ از ۱۰ در بین ۱۴۷ کشور مورد مطالعه، رتبه نخست را داشته است. پس از آن، کارگروه ویژه اقدام مالی به ایران تا سال ۲۰۱۸ مهلت داد تا کمبودهای استراتژیک خود را طی یک برنامه اقدام کاری منسجم برطرف کند. اما با وجود تمدید این مهلت، لوایح مرتبط با برنامه اقدام ایران به طور کامل به تصویب نرسید و در اقدامی متقابل، کارگروه ویژه اقدام مالی در سال ۲۰۲۰ (اسفند ۱۳۹۸) با انتشار بیانیه‌ای پس از سه سال هشدار که خواستار تصویب لوایح مرتبط شده بود، مجدد ایران را در لیست سیاه خود قرار داد. همچنین موسسه بازل در نهمین گزارش خود که در ۲۰۲۰ منتشر کرد، ۱۴۱ کشور را مورد بررسی قرار داده و اعلام کرده است که میانگین نمره ریسک پولشویی تمام ۱۴۱ کشور در حد ۵/۲۲ از ۱۰ باقی مانده است. در این گزارش، افغانستان با ۸/۱۶، هائیتی با ۸/۱۵ و میانمار با ۷/۸۶ در صدر جدول و دارای بیشترین ریسک پولشویی قرار داشته و در مقابل، استونی با ۲/۳۶، اندورا با ۲/۸۳ و فنلاند با ۲/۹۷ دارای کمترین ریسک در بین ۱۴۱ کشور بررسی شده هستند. بدیهی است کسب رتبه نامناسب توسط هر کشور از جمله ایران، ناشی از کارایی بین‌المللی ضعیف در زمینه مبارزه با پولشویی و عدم انطباق لازم با استانداردهای مبارزه با پولشویی است. اما در مورد دلیل عدم حضور ایران در این رده‌بندی به فقدان اطلاعات کافی اشاره شده است (گزارش بازل، ۲۰۲۰).

در ابعاد داخلی، بخش مهمی از پرونده‌های متعدد فساد مالی، ریشه در عدم رعایت استانداردهای مالی بین‌المللی در این حوزه دارد و بدیهی است که در صورت رعایت انضباط مالی بیشتر در نظام بانکی احتمال وقوع این تخلفات و مفاسد کاهش می‌یابد. از این رو، ضرورت انجام پژوهش حاضر در این است که با استناد به استانداردهای بین‌المللی از جمله شاخص‌های کمیته بازل در مبارزه با پولشویی با هدف تحلیل چالش‌های زیر ساختی و ارائه چارچوبی ساختارمند ارائه کند.

هدف اصلی از انجام پژوهش حاضر، تحلیل، شناخت و احصاء چالش‌های موجود در عوامل ساختاری و ارائه و تبیین الگوی مبارزه با پولشویی براساس اصول پذیرفته شده مبارزه با پولشویی در سطح بین‌المللی است. اهداف فرعی پژوهش در دو بخش اهداف بخش کیفی شامل شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها و اهداف بخش کمی نیز شامل ارزیابی روابط بین ابعاد و اولویت‌بندی مولفه‌ها و شاخص‌های مربوطه است. با توجه به اهداف ترسیم شده، سوال

اصلی این است که چگونه می‌توان به الگویی منطبق با اصول بین‌المللی در مبارزه با پولشویی دست یافت؟ سوال فرعی پژوهش عبارت است از اینکه ابعاد مدل، مولفه‌ها و شاخص‌های مربوط به آن و راهبردهای لازم جهت اجرای الگو کدام است؟ بر این اساس، پس از مقدمه به مبانی نظری پژوهش و سازوکارهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی پرداخته، سپس پیشینه و روش‌شناسی پژوهش بیان شده است. پس از آن، برآورد مدل و تجزیه و تحلیل داده‌ها آمده است و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهادها بیان می‌شود.

۲. مبانی نظری پژوهش

در این بخش، اصول پایه‌های نظری و مفهوم‌شناسی موضوع از طریق شناخت انواع پولشویی، فرآیند پولشویی، زمینه‌های وقوع و آثار و پیامدهای پولشویی، و سپس سازوکارهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی بیان می‌شود.

۲-۱. نوع‌شناسی پولشویی

به لحاظ ژئوپولیتیک^۱ چهارگونه پولشویی قابل‌شناسایی است: ۱- پولشویی درونی: جرم اولیه در یک کشور و فعالیت پولشویی جهت تطهیر پول نیز در همان کشور باشد. ۲- پولشویی بیرونی: در صورتی است که جرم منشاء در خارج از کشور رخ دهد و فعالیت پولشویی مربوط به آن نیز در خارج از کشور انجام شده باشد. ۳- پولشویی وارد شونده: چنانچه رخداد منشاء جرم در خارج از کشور بوده، اما پول کثیف ناشی از آن به کشور وارد و پولشویی صورت گرفته باشد. ۴- پولشویی صادرشونده: جرم اولیه در کشور رخ داده باشد و عواید حاصل از آن در خارج از کشور پولشویی شده باشد (نیکنام و بیدخوری، ۱۳۹۶).

۲-۲. مراحل و فرآیند پولشویی

تطهیر پول (پولشویی) طی یک عملیات پیچیده به وقوع می‌پیوندد. از آنجایی که عواید غیرقانونی ناشی از پولشویی معمولاً وجه نقد است، لازم است جهت ایجاد ابهام در منبع و ماهیت ثروت، وجوه نقد را وارد سیستم مالی کرده یا از مرزها خارج کنند. از این رو، بسیاری از کشورها در اجرای ضوابط جلوگیری از پولشویی برای قبول پول نقد از مشتریان در بانک‌ها حدودی قائل شده‌اند (قضاوی و کیانی زاده، ۱۳۹۵).

فرار از مبارزه با پولشویی ۳ مرحله دارد که ممکن است همزمان در جریان یک انتقال انجام شود:

- ۱- مرحله جای‌گذاری^۱: پول کثیف به دست آمده از فعالیت‌های غیرقانونی که مقدار زیادی وجه نقد است در ابعاد کوچک جای‌گذاری و وارد سیستم مالی می‌شود.
 - ۲- مرحله لایه‌گذاری^۲: پول نامشروع در درون موسسه مالی که در ابتدا به آنجا سپرده شده است به چندین شاخه منشعب می‌شود یا از درون چندین موسسه عبور داده می‌شود یا به نحوی دستکاری می‌شود که چهره حقیقی از مبدا و ماخذ ایجاد پول برجای نماند.
 - ۳- مرحله ادغام^۳: پول غیرقانونی و کثیف دوباره وارد سیستم مالی رسمی و قانونی می‌شود به گونه‌ای که به نظر می‌رسد از راه قانونی تحصیل شده است.
- بیان این مراحل سه‌گانه به این معنی نیست که پولشویان حتما باید این مراحل را طی کنند، اما بررسی فعالیت‌های مجرمانه پولشویان نشان داده که فعالیت‌های پولشویان این مراحل را در بطن خود داشته‌اند (تذهیبی، ۱۳۹۶).

۲-۳. روش‌های پولشویی

پولشویی تنها از راه سیستم بانکی محقق نمی‌شود (رحیمی و خوئینی، ۱۳۹۴). در دهه‌های اخیر به علت توسعه محصولات و خدمات مالی عرضه شده، پیچیده‌تر شدن ارتباطات مالی، پیشرفت تکنولوژی و افزایش سرعت جریان‌های پولی در گستره جهان، روش‌های پولشویی بسیار مبتکرانه شده است. با این وجود می‌توان روش‌های پولشویی را در سه بخش طبقه‌بندی کرد:

۲-۳-۱. پولشویی از طریق نظام بانکی و موسسات اعتباری

پولشویی در نظام بانکی از طرق زیر صورت می‌پذیرد:

- ۱- اسمورفینگ^۴ یا تکثر سپرده‌ای (پولشویان بیشتر پول‌های کثیف در حجم بالا را تقسیم کرده و در حجم‌های کوچک‌تر وارد نظام بانکی می‌کنند).
- ۲- گشایش حساب بانکی با نام‌های مجعول
- ۳- گشایش حساب‌های اشتراکی

1- Placement
2- Layering
3- Integration
4- Smurfing

- ۴- به کارگیری بانک‌های تحت نفوذ پولشویان
- ۵- استفاده از بانک کارگزار و حساب کارگزاری
- ۶- به کارگیری پول الکترونیکی و بانکداری اینترنتی
- ۷- به کارگیری وثیقه بانکی در اخذ وام
- ۸- سوء استفاده از اعتبار اسنادی
- ۱۰- سوء استفاده از ضمانت‌نامه.

۲-۳-۲. پولشویی از طریق سازمان‌های مالی غیربانکی

پولشویی در سازمان‌های مالی غیربانکی ممکن است از طرق بسیار متفاوتی انجام شود، اما برخی روش‌های شناخته شده به صورت زیر است:

- ۱- سوء استفاده از عملیات خرید و فروش در بورس اوراق بهادار
- ۲- استفاده از خدمات صرافی‌ها، شامل ارسال وجوه و خرید و فروش ارز
- ۳- استفاده از بانک‌های زیرزمینی غیرقانونی که اغلب خدمات نقل و انتقال وجوه ارزی را انجام می‌دهند.

۲-۳-۳. پولشویی از طریق موسسات یا فعالیت‌های اقتصادی

پولشویی از طریق موسسات یا فعالیت‌های اقتصادی غیرمالی می‌تواند به روش‌های مختلفی انجام شود، از آن جمله: ۱- استفاده از خدمات و کلای دادگستری، حسابداران و مشاوران مالی و دفاتر اسناد رسمی، ۲- صدور فاکتور و انجام معاملات صوری خرید و فروش صوری از طریق شرکت‌های صوری فرامرزی، ۳- تهیه اظهارنامه صوری واردات و صادرات کالا و معاملات بازرگانی، ۴- شرکت در حراج کالاهای عتیقه و گران قیمت، ۵- خرید و فروش املاک و مستغلات، ۶- خرید و فروش جواهرات قیمتی و آثار هنری گران قیمت، ۷- استفاده از بورس فلزات و ۸- خرید و فروش اتومبیل‌های گران قیمت (تجلی، ۱۳۹۰).

۲-۴. شرایط و زمینه‌های پولشویی

کشورهایی که از نظر منشا پول مورد سوال نباشند و دارای اقتصاد زیرزمینی و همچنین دارای نظام اداری ناسالم و ناکارآمد و نظام مالی غیرشفاف و فاقد سیستم نظارتی قوی باشند، مستعد پولشویی بوده و منابع حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی به سهولت می‌توانند به چرخه اقتصادی

این کشورها وارد شده و پولشویی عملیاتی می‌شود. انجام هر نوع فعالیت مجرمانه نیازمند شرایط و محیط مناسب برای تحقق آن است. شناسایی این شرایط برای جلوگیری از وقوع جرم اهمیت زیادی دارد. بررسی ماهیت جرم پولشویی و شواهد موجود نشان می‌دهد که پولشویی در محیطی که شرایط زیر را داشته باشد قابلیت انجام بیشتری خواهد داشت:

- کریدور (دهلیز) فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی باشد.
- بخش‌های غیررسمی اقتصادی فعال باشد.
- بخش‌های رسمی به خصوص بازارهای مالی از کارایی لازم برخوردار نباشد.
- قوانین ضد پولشویی چندان فعال نباشد.
- ریسک عملیات پولشویی آنقدر قابل توجه نباشد.
- بازارهای مالی به صورت حاشیه‌ای، اما مرتبط با بازارهای مالی پیشرفته وجود داشته باشد.
- روش‌های پولشویی برای بانک‌ها و دیگر عوامل اجرایی شناخته شده نباشد.
- امکان انتقال درآمدهای حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به مکان دیگر وجود داشته باشد.
- به دلیل فقدان سیستم کارآمد، شرایط فرار مالیاتی برای مجرمان برقرار باشد (اسدی، ۱۳۹۷).

۲-۵. آثار و پیامدهای پولشویی

پولشویی پیامدها و تبعات ناخوشایند و زیان‌باری برای کشورها و جامعه جهانی ایجاد می‌کند که اطلاع از آن‌ها ضرورت مبارزه با پولشویی را بیشتر آشکار می‌سازد. تاثیر این پیامدها در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و بین‌المللی بسیار گسترده و قابل توجه است. این پدیده برای انجام جرائم مهم و عمده، فرآیندی حیاتی است و امکان گسترش فعالیت‌های غیرقانونی را برای قاچاقچیان مواد مخدر، کالا و... سایر مجرمان فراهم می‌کند. از جمله آثار منفی اجتماعی-اقتصادی پولشویی، انتقال قدرت اقتصادی از بازار، دولت و شهروندان به مجرمان و سازمان‌های مختلف است. قدرت اقتصادی منتقل شده به مجرمین، اثر مخربی بر ارکان و اجزای جامعه می‌گذارد (رهبر، ۱۳۸۲). جدول (۱) مهم‌ترین اثرات پولشویی در بخش‌های مختلف اقتصاد را نشان می‌دهد.

جدول ۱. طبقه‌بندی مهم‌ترین اثرات پولشویی در بخش‌های اقتصادی

بخش‌های اقتصادی	آثار
تأثیر بر بخش واقعی اقتصاد	<ul style="list-style-type: none"> ■ اخلال و بی‌ثباتی در اقتصاد ■ اعوجاج^۱ مصرف و سرمایه‌گذاری ■ تخریب بازارهای مالی ■ گسترش رقابت ناعادلانه و افزایش نامتعارف قیمت‌ها ■ برهم زدن تعادل تجارت خارجی ■ تأثیر منفی بر توزیع درآمد، تولید و اشتغال
تأثیر بر بخش عمومی اقتصاد	<ul style="list-style-type: none"> ■ کاهش رفاه بخش عمومی ■ ایجاد موانع در بخش خصوصی سازی
تأثیر بر بخش پولی اقتصاد	<ul style="list-style-type: none"> ■ ایجاد بی‌ثباتی در تقاضای پول، نرخ ارز و نرخ سود بانکی ■ افزایش نوسانات نرخ ارز و نرخ سود بانکی
تأثیر بر بخش مالی اقتصاد	<ul style="list-style-type: none"> ■ افزایش اعطای اعتبارات ■ افزایش جریان ورود و خروج سرمایه ■ تغییر در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ■ افزایش فساد در بخش مالی و تهدید امنیت اقتصادی

ماخذ: تجلی، ۱۳۹۰

با وجود اینکه پولشویی در هر کشوری امکان بروز و ظهور دارد، اما به دلیل بازارهای کوچک اقتصادی، کشورهای در حال توسعه بیشتر در معرض تأثیرات فعالیت‌های پولشویی قرار دارند و در نتیجه پیامدهای اقتصادی و اجتماعی پولشویی برای آن‌ها قابل ملاحظه است. به طوری که اقتصاد، جامعه و در نهایت امنیت کشور به عنوان بسترهای پولشویی همواره در معرض خطر هستند (سیدی، ۱۳۹۳).

۲-۶. سازوکارهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی

استانداردهای بین‌المللی در زمینه مبارزه با پولشویی به نحوی تدوین یافته‌اند که متضمن یک توافق عمومی در مورد کلیات ارکان اصلی هر نظام ضدپولشویی است. به همین دلیل، کشورها مکلفند اصولی را لامحاله رعایت کنند. این الزام به شکلی دوسویه است از یکسو از کشورها خواسته است که پدیده پولشویی را براساس کنوانسیون‌ها جرم‌انگاری کرده و با توجه به روح و مفاد آن‌ها نسبت به تعیین مجازات و سایر ضوابط اقدام کنند و از سوی دیگر از آنان خواسته

1- Distortion

شده بر مبنای توصیه‌های مندرج در قوانین، نسبت به الحاق به قطعنامه‌ها و کنوانسیون‌های ضد پولشویی اقدام کنند (جزایری، ۱۳۸۳). در ادامه (جدول ۲) به مهم‌ترین کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های بین‌المللی مبارزه با پولشویی اشاره و به اهمیت و ارتباط تنگاتنگ شاخص‌های بازل با قوانین کشوری و تقابل آن با عوامل زیرساختی مبارزه با پولشویی در ایران پرداخته و به تهدیدهای ناشی از پولشویی از منظر گروه ویژه اقدام مالی (FATF) اشاره می‌شود.

جدول ۲. مهم‌ترین معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی در زمینه مبارزه با پولشویی

ردیف	کنوانسیون‌های بین‌المللی	عملکرد	تکالیف	سال
۱	کنوانسیون وین	مبارزه با مواد مخدر و عواید حاصل از آن	اولین سند بین‌المللی که تعهداتی برای دولت‌های امضاکننده به وجود آورد تا عمل تطهیر درآمدهای نامشروع را در قوانین داخلی خود جرم‌انگاری کنند.	۱۹۸۸
۲	اساسنامه کمیته بازل (بال)	ممانعت از استفاده از سیستم بانکی برای مقاصد جنایتکارانه	اصولی شامل شناسایی هویت مشتریان، پرهیز از دادوستدهای مشکوک و همکاری با سازمان‌های مجری قانون مبارزه با پولشویی	۱۹۸۸
۳	منشور اتحادیه اروپا	سیاستی مشترک برای مقابله با پولشویی	تاکید بر تحقیق و بازرسی، ضبط و مصادره درآمدهای حاصل از جرم پولشویی	۱۹۹۰
۴	گروه کاری اقدام مالی FATF	توسعه سیاست‌های مبارزه با پولشویی در سطح ملی و بین‌المللی	مبارزه همه‌جانبه و مستمر با پولشویی و ارائه توصیه‌های ۴۹گانه با رویکرد جهانی شامل تدابیر پیشگیرانه علیه پولشویی	۱۹۹۰
۵	کنوانسیون پالمو	جرم‌انگاری تطهیر عواید حاصل از جرم	هریک از دولت‌های عضو برطبق حقوق داخلی خود، تدابیر قانونی لازم جهت جرم‌انگاری پولشویی اتخاذ کنند.	۲۰۰۰

ماخذ: غلامی و پوربخش، ۱۳۹۰

۲-۷. عوامل زیر ساختی بازل^۱

از نظر کمیته بازل، شالوده اصلی یک نظام مطمئن در مبارزه با پولشویی عبارت است از چارچوب نهادی و قانونی کشورها و ارتباط آن با اختیارات و رویه‌های اتخاذ شده از سوی مراجع ذی صلاح. از این منظر، سیستم کارآمد مبارزه با پولشویی نیازمند عوامل ساختاری مناسب از جمله وجود یک سیستم قضایی کارآمد و مستقل، شمول و عدالت مالیاتی، موسسات باثبات و عملیات مالی شفاف، ثبات سیاسی و عزم مقامات عالی کشور، وجود قوانین مناسب و به کارگیری آن است.

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، الگوی بازل، ترکیبی است از نمره کلی با محاسبه میانگین وزنی ۱۴ شاخص که در هر کشور براساس اطلاعات در دسترسی که حداقل ۸ شاخص از ۱۴ شاخص مورد استفاده برای آن‌ها وجود داشته باشد، محاسبه می‌شود. فقدان یا ضعف عوامل ساختاری مورد اشاره می‌تواند مانع اجرای موثر چارچوب مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در هر کشور شود و عدم تطبیق فنی یا کارآمدی سیستم ممکن است به دلیل فقدان چنین ساختاری باشد. از نظر بازل شرایط نامساعد (فقدان عوامل ساختاری) می‌تواند سطح تطبیق فنی^۲ و کارآمدی یک سیستم مالی را در فرآیند مبارزه با پولشویی تضعیف کند (پرویزیان و قاسمی، ۱۳۹۶).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1- Basel Committee

عالی‌ترین نهاد بین‌المللی نظارت بانکی است. این کمیته مرکب است از نمایندگان ارشد بانک‌های مرکزی تعدادی از کشورهای عمده صنعتی دنیا از جمله: آلمان، انگلستان، ایتالیا، فرانسه، آمریکا، سوئیس، سوئد، ژاپن، کانادا و لوکزامبورگ که هر سه ماه یک بار توسط بانک تسویه بین‌المللی به عنوان دبیرخانه دائمی آن در شهر بازل سوئیس تشکیل می‌شود.

2- Technical Compliance

جدول ۳. عوامل زیرساختی بازل

ردیف	شاخص های ریسک	وزن	مجموع هر بخش
ریسک نامین مالی تدریجی و پولشویی	۱- رعایت توصیه های ۴۹گانه گروه ویژه اقدام مالی (FATF)	۳۰	۶۵
	۲- گزارش شاخص اخفای مالی شبکه جهانی عدالت مالیاتی درخصوص ضعف مقررات و حجم معاملات	۲۵	
	۳- گزارش استراتژی کنترل بین‌المللی مواد مخدر وزارت امورخارجه آمریکا درخصوص پولشویی و جرائم مالی	۱۰	
ریسک فساد	۴- گزارش سازمان شفافیت بین‌المللی درخصوص شاخص های درک فساد در بخش عمومی	۱۰	۱۰
استانداردها و شفافیت مالی	۵- شاخص سهولت در کسب و کار بانک جهانی درخصوص افشای اطلاعات کسب و کار	۱/۸	۱۵
	۶- گزارش رقابت پذیری جهانی مجمع جهانی اقتصاد در قدرت استانداردهای حسابرسی و گزارش دهی	۰/۶	
	۷- گزارش رقابت پذیری جهانی مجمع جهانی اقتصاد درخصوص مقررات بورس اوراق بهادار	۵/۶	
	۸- شاخص تخصیص منابع سازمان بین‌المللی توسعه بانک جهانی در حوزه مالی	۱/۸	
شفافیت عمومی و پاسخگویی	۹- گزارش سازمان International Idea درخصوص پایگاه داده مسائل مالی عرصه سیاست	۱/۶	۵
	۱۰- گزارش سازمان مشارکت بین‌المللی بودجه درخصوص شاخص بودجه باز	۱/۶	
	۱۱- شاخص اعتبار سازمان بین‌المللی توسعه بانک جهانی در شفافیت، پاسخگویی و فساد	۱/۶	
ریسک سیاسی	۱۲- گزارش خانه آزادی درخصوص شاخص آزادی مطبوعات و آزادی مدنی	۱/۶	۵
	۱۳- گزارش رقابت پذیری جهانی مجمع جهانی اقتصاد درخصوص قدرت رقابت در اقتصاد جهانی	۱/۶	
	۱۴- گزارش سازمان پروژه عدالت جهانی درخصوص حاکمیت قانون	۱/۶	

ماخذ: Basel AML Index, 9th Public Edition, (2018)

۲-۸. تهدیدات پولشویی از نظر گروه کاری اقدام مالی^۱

گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF)^۲ وابسته به سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)^۳ چهار تهدید اساسی پدید آمده از معضل جهانی پولشویی را که در نتیجه کوتاهی در مبارزه با پولشویی رخ می‌دهد، چنین برشمرده است: ۱- سودآوری فعالیت‌های مجرمانه یا غیرقانونی را برای مجرمان آسان‌تر می‌سازد. ۲- سازمان‌های مجرم را در تامین مالی فعالیت‌های مجرمانه و گسترش آن فعالیت‌ها، آزادتر می‌گذارد. ۳- فساد مالی عارضه‌ای است که اغلب از کنش متقابل دولت و اقتصاد بازار سرچشمه می‌گیرد به ویژه در شرایطی که دولت به ناچار نقشی درون‌زا در اقتصاد برعهده داشته باشد. ۴- انباشت قدرت و ثروت توسط مجرمان و گروه‌های بزهکار- برخوردار از امکان پولشویی- تهدیدی جدی برای اقتصادهای ملی و به ویژه برای نظام‌های دموکراتیک به شمار می‌آید (ارجمندنژاد و همکاران، ۱۳۹۸ الف). علاوه بر این‌ها، دخالت دولت‌ها و اختلال آن در نظام بازار چه به طور مستقیم و چه از طریق قانون‌گذاری، سیاست‌های پولی، تعرفه و جلوگیری از تجارت و دخالت در نظام قضایی کشور تاثیرات عمده‌ای بر فساد مالی دارد (سامتی و همکاران، ۱۳۸۵). همچنین بر پایه یافته‌های پژوهش انجام شده در صندوق بین‌المللی پول (IMF)^۴ انحراف تحلیل‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی از مهم‌ترین پیامدهای کلان اقتصادی پولشویی به شمار می‌آیند. بر همین اساس، شفافیت داده‌ها و سیاست‌ها، انتشار عمومی اطلاعات و اجرای صحیح سیاست‌های مالی و پولی را مورد تاکید قرار گرفته است (سامانی‌پور و همکاران، ۱۳۹۷).

۱- گروه ویژه اقدام مالی در سال ۱۹۸۹ از سوی کشورهای گروه ۷ شکل گرفت و یک سازمان بین‌الدولی است که هدفش توسعه و پیشرفت واکنش بین‌المللی نسبت به مسئله پولشویی است.

2- The Financial Action Task Force

3- Organization for Economic Co-operation and Development:

کنوانسیون مبارزه با رشوه در معاملات تجاری بین‌المللی برای پیشگیری از پولشویی. اولویت این کنوانسیون، مبارزه با جرائم اقتصادی مانند فساد و تقلب مالیاتی و نیز اصول حاکمیت شرکتی است (ارجمندنژاد و همکاران، ۱۳۹۶ ب).

4- International Monetary Fond

۳. پیشینه پژوهش

رحیمی و خوئینی (۱۳۹۴) مدلی را برای مبارزه با پولشویی با رویکرد کاربردی بر نقش دیوان محاسبات کشور مطرح کرده‌اند. در این مدل به شش شاخص شامل آسیب شناسی نظام مالیاتی، اتخاذ رویکرد حسابرسی عملکرد، نظارت بر معاملات خصوصی، نظارت به روش الکترونیکی، آسیب شناسی قوانین و مقررات مالی و بررسی و رد قوانین و مقررات پولشویی اشاره شده که متناسب با آن راهبردها و وظایفی را برای نهادهای مختلف دولتی و قضایی تعریف کرده است تا زمینه ارتکاب به پولشویی را تضعیف کند. بررسی‌های این تحقیق در رابطه با جرم پولشویی نشان می‌دهد که نهادهای مختلف دولتی و قضایی مبارزه با پولشویی را در زمره اهداف و وظایف اصلی خود قرار داده‌اند و در سطح ملی و بین‌المللی تلاش‌های متعددی را برای شناسایی موارد پولشویی از بین بردن زمینه ارتکاب جرم پولشویی و در نهایت مبارزه موثر و کارآمد با آن انجام داده‌اند. نتایج تحقیق حاکی از این است که دیوان محاسبات کشور باید ضمن بهره‌مندی از تجربیات بین‌المللی با ارتقاء دانش فنی و تخصصی خود از طریق رصد قوانین، مبادرت به آسیب شناسی و بازرگری و تدوین دستورالعمل‌ها و مقررات مبارزه با پولشویی کرده و تا حد ممکن از ورود پول‌های با منشاء مشکوک به اقتصاد کشور جلوگیری کند.

مک‌کارتی و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در پژوهش مدل‌سازی درخصوص پولشویان به بحث‌های نظری خرد درخصوص خط‌مشی‌های ضد پولشویی و نحوه تبادل در بازار پولشویی اشاره و به فرآیند تزریق پول کثیف به بازار می‌پردازند. به این ترتیب که ۸۰ درصد از عواید حاصل از عملیات مجرمانه توسط کسی که پولشویی می‌کند منتقل می‌شود که معمولاً بخش عمده‌ای از آن به بازار پولشویی وارد می‌شود. ۹۰ درصد از این عواید مجرمانه مجدد از بازار به محصولات مجرمانه بازگشت دارد. ۱۰ درصد باقی مانده از عواید این بازار به برای تغذیه و سرمایه‌گذاری در اقتصاد سفید و قانونی منتقل می‌شود. همچنین ۲۰ درصد عواید مجرمانه بازگشت شده به صورت کالاهایی که نقدشوندگی بالایی دارند در اقتصاد سفید و قانونی تزریق می‌شود و ۷۰ درصد مابقی حاصل پروسه عواید مجرمانه تطهیر شده و برای سرمایه‌گذاری به بازار سفید و قانونی منتقل می‌شود. نتیجه این تحقیق با وجود بحث‌های

1- McCarthy, et al.

نظری خرد که مناسب بانک‌های کوچک است، نمایانگر عملیات پیچیده و مخفیانه پولشویان در بازی نقل و انتقال وجوه به منظور گم کردن رد این عواید مجرمانه و لزوم به کارگیری سیستم‌های هوشمند برای کشف و خنثی‌سازی آن است.

باقری (۱۳۹۴) در پژوهش تطبیقی راهکارهای پیشگیری از جرم پولشویی در قانون مبارزه با پولشویی و کنوانسیون مریدا به جایگاه پولشویی در حقوق کیفری به عنوان یکی از جرایم نوین پرداخته که اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای متعددی درخصوص پیشگیری و مبارزه با جرم پولشویی به تصویب رسیده است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد (مریدا) است. در بررسی تطبیقی انجام شده، هر یک از راهکارهای پیشگیری از جرم پولشویی در کنوانسیون مریدا و قانون مبارزه با پولشویی بیان شده است. در ادامه اشاره می‌کند که قانون‌گذار ایرانی در قانون مبارزه با پولشویی و آیین‌نامه اجرایی آن راهکارهایی را مطابق با کنوانسیون مریدا به منظور پیشگیری از جرم پولشویی و مبارزه با آن مدنظر قرار داده است که از آن جمله می‌توان به شناسایی مشتری، نگهداری سوابق و اطلاعات، گزارش معاملات مشکوک، ایجاد واحد اطلاعات مالی، اتخاذ تدابیر نظارتی بر عملیات مالی و بانکی، آموزش کارکنان موسسه برای شناسایی و مقابله با جرم پولشویی، کنترل و نظارت بر ارزش‌های خارجی و... اشاره کرد، اما آن گونه که انتظار می‌رفته اقدامات و تدابیر پیشگیرانه نوپا که خاص مقابله با این پدیده مجرمانه نوظهور است و در کنوانسیون مریدا پیش‌بینی شده است -مانند ممانعت از ایجاد بانک‌های مجازی- در قانون مبارزه با پولشویی اتخاذ نشده و شایسته است که قانون‌گذار نسبت به رفع این خلا اقدام کند.

تیم و همکاران^۱ (۲۰۱۶) مشکل اصلی مؤسسات مالی را ایجاد یک مدل مرجع برای مبارزه با پولشویی در بخش مالی به دلیل نیاز به تشخیص نقض انطباق در زمینه‌های مختلف مشتری می‌دانند، چراکه با تغییر مقررات و نظارت دقیق مقامات مالی، فشار بیشتری برای ایجاد یک برنامه کارآمد برای رعایت قوانین ایجاد می‌شود. نتایج این تحقیق حاکی از این است که برای حمایت از مؤسسات مالی در ساختن یک برنامه انعطاف‌پذیر ساده، اما کارآمد، باید یک مدل مرجع تهیه شود که فرآیند و مشاهده داده‌ها در یک جریان کلیدی مبارزه با پولشویی براساس تجزیه و تحلیل اطلاعات و نظر متخصصین توصیف شده باشد. این تحقیق،

1- Timm, et al.

فرآیند شناسایی مشتری را به عنوان بخشی از یک برنامه مبارزه با پولشویی با استفاده از تکنیک‌های مدل‌سازی مرجع توصیف می‌کند. این کار با استفاده از مدل‌سازی چند بخشی انجام شده که منجر به یک مدل مرجع برای شناسایی مشتری می‌شود. نتایج این تحقیق به درک پیچیدگی فرآیندهای AML و ایجاد یک برنامه انطباق پایدار کمک می‌کند.

جایاسری و بالان^۱ (۲۰۱۷) در مطالعه خود به تشریح ارتباط فساد با پولشویی می‌پردازد. به نظر ایشان، پولشویی و فساد به طور جدایی‌ناپذیری به هم وابسته‌اند. حضور یکی به معنای حضور دیگری نیز است. در این تحقیق به مطالعات انجام شده توسط بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی اشاره شده که این ارتباط و درهم‌تنیدگی بین پولشویی و فساد را تایید می‌کند که معمولاً از فساد به منظور تسهیل سایر جرایم مانند قاچاق مواد مخدر، فحشا، قاچاق سلاح‌های کوچک و قاچاق ارز به شکل غیرقانونی بهره‌برداری می‌شود. همچنین بیان می‌کند که این افسانه که فساد یک مساله سیاسی داخلی محدود در مرزهای جغرافیایی کشورها است، از بین رفته است. بنابراین، طراحی اقدامات مبارزه با فساد راهی موثر برای اجرای اقدامات ضد پولشویی (AML) است. نتیجه حاصله این پژوهش که همراستا با برخی از نتایج پژوهش حاضر است، بیانگر این است که فساد و پولشویی در یک محیط با حکمرانی بد، فقدان نهادهای محلی ناظر، سیستم قانونی شکننده و قوانین و حکومت بد رشد می‌یابد.

اسدی (۱۳۹۷)، پولشویی در نظام بانکی کشور را از منظر حقوقی مورد بررسی قرار داده و به این نکته اشاره کرده که از جمله تبعات منفی سرعت بالای جهانی سازی در بخش اقتصادی و مالی که تقریباً تمام روابط انسانی و اجتماعی را تحت الشعاع سلطه خود قرار داده است، رشد جرایم اقتصادی سازمان یافته و گسترش انتقال دارای‌یهای نامشروع در سطح جهان با هدف تغییر هویت این دارایی‌های از طریق به گردش درآوردن آن‌ها در سرمایه‌گذاری‌های مشروع است. در ادامه با بررسی مراحل پولشویی و روش‌های مورد استفاده در تطهیر پول‌های کثیف مطرح می‌کند که با وجود اینکه در رابطه با اثرات اقتصادی پولشویی مبانی تئوریک بسیار قوی در دسترس نیست، اما با این حال اثرات اقتصادی آن را از راه‌های مختلف مورد ارزیابی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که پولشویی و جرایم

1- Jayasree, V. & Balan, R. S.

مربوط به آن می‌تواند طبقه خاصی از جامعه را تقویت کند و باعث اضمحلال اجتماعی شود. بنابراین، در این رابطه باید سیاست فعالانه‌ای در پیش گرفته شود و بازار پول و ارز خارجی تحت نظارت قاعده مند قرار گیرد.

ابوالحسنی و دانیالی (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان تدوین الگوی پیشگیری از پولشویی در ساختار بانکی کشور بیان کرده‌اند که به منظور پیاده‌سازی نظامات و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین مبارزه با پولشویی در جهت اجرای استانداردهای بین‌المللی و هموار کردن مسیر مراودات بین‌المللی، ایجاد می‌کند سیستم بانکی، الگوی پیشگیری و مبارزه با پولشویی را تدوین و سرلوحه کار خود قرار دهد. در الگوی پیشنهادی تحقیق با استفاده از روش تحلیل محتوا و بهره‌گیری از نظرات خبرگان، مولفه‌ها و شاخص‌های الگوی مطلوب را استخراج و عناصر الگو را تدوین کرده و سپس الگوی مورد نظر را مورد ارزیابی قرار داده است. عوامل و متغیرهای این تحقیق شامل عامل اول: فرآیندهای پیشگیری از پولشویی و مکانیزه کردن آن‌ها، عامل دوم: ریسک پولشویی ارزیابی و مدیریت آن، عامل سوم: نقش کارکنان سازمان‌های موثر در مبارزه با پولشویی، عامل چهارم: تاثیر سازمان‌های غیربانکی در پیشگیری از پولشویی عامل و پنجم: تبادل اطلاعات و تاثیر همکاری‌های بین‌المللی است. تحقیق اشاره شده در جمع‌بندی به این نتیجه رسیده است که اقدامات به عمل آمده در خصوص پیشگیری و مبارزه با پولشویی در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی تدوین شده توسط گروه اقدام مالی انطباق کامل ندارد. این عدم انطباق دلیل روشنی برای ماهیت انجام پژوهش حاضر است که به عوامل زیرساختی مبارزه با پولشویی می‌پردازد.

حسین پوری و همکاران (۱۳۹۷) به تدوین چارچوب خط‌مشی‌گذاری تعاملی برای مبارزه با پولشویی در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران پرداخته و بیان کرده‌اند از آنجایی که در اسناد بالادستی کشور، مبارزه با فساد از اصلی‌ترین اقدامات کشور است، لازم است تا با مصادیق مربوط به آن نیز مقابله شود. پولشویی یکی از مصادیق فساد است که اغلب از طریق سیستم بانکی صورت می‌گیرد. در این تحقیق ضمن شناسایی شاخص‌ها از طریق مصاحبه و ادبیات داخلی و بین‌المللی و با تاکید بر تعامل در خط‌مشی‌گذاری، این نتیجه حاصل شده که چارچوب خط‌مشی‌گذاری تعاملی در مبارزه با پولشویی در سیستم بانکی کشور فراهم‌کننده تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی است که با اشراف اطلاعاتی و با بهره‌گیری از مشارکت تعاملانه بازیگران در راستای نیل به اهداف مربوطه مثمر ثمر خواهد

بود. لزوم این‌گونه تعامل در ابعاد کارکردی تحقیق حاضر شامل شاخص‌های همگرایی بین‌المللی و همکاری‌های داخلی نیز بیان شده است.

شاملو و خلیلی‌پاچی (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان رویکرد ریسک مدار سیاست جنایی در برابر پولشویی، مبارزه با پولشویی را به‌عنوان یکی از جرایم فراملی، نیازمند به‌کار بردن اقداماتی در سطح بین‌المللی می‌دانند که این امر با تصویب برخی کنوانسیون‌ها و اتخاذ راهبردهای لازم در برابر پولشویی در دستور کار جامعه بین‌المللی قرار گرفته است. در این تحقیق به جهت افزایش کارایی واحد اطلاعات مالی در مدیریت ریسک پولشویی به اهمیت گروه آگمنت اشاره شده و معتقد است رویکرد ریسک محور یک سیستم پیشگیرانه است که در صورت وقوع جرم یک سیستم کشف فساد خواهد بود که در تمامی جرایم مالی کاربرد دارد. بخش زیادی از موفقیت این مدل و تدوین یک سند ریسک ملی واقعی، بستگی به نوع کارکرد و کارآمدی واحدهای اطلاعات مالی کشورها دارد. در واقع زمانی که اطلاعات مفید در یک سیستم کارا به‌طور مستمر مورد تبادل قرار گیرد - همان چیزی که هدف گروه آگمنت است - در سطح فراملی امکان مدیریت ریسک پولشویی وجود خواهد داشت و با نظارت بر نقل و انتقال پول می‌توان به هدف پیشگیری واقعی از جرایم مالی دست یافت. این تحقیق به لحاظ اهمیت ریسک پولشویی که بیشترین سهم را در مجموع شاخص‌های تحقیق حاضر به دست آورده است، دارای مشابهت در نتایج است.

با مروری بر پیشینه تجربی برخی پژوهش‌های مرتبط در تحقیقات خارجی به عواملی از قبیل جهانی بودن پدیده پولشویی و دانش کمیاب برای مبارزه با آن و اهمیت شناخت و تجزیه و تحلیل واقعیت‌ها و پیچیدگی پولشویی اشاره شده است و در تحقیقات داخلی موضوعاتی از قبیل اهمیت اتخاذ راهبردهای مناسب برای مبارزه با پولشویی در سطح بین‌المللی، ارزیابی ریسک پولشویی در موسسات مالی، نظارت قاعده‌مند پول و ارز خارجی، عدم انطباق با استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی، لزوم مبارزه با مصادیق فساد از جمله پولشویی، پرداخته‌اند، که مطالعه و بهره‌برداری از آن‌ها موجب تقویت کارآمدی مبانی تئوریک پژوهش شد. اما عامل اصلی که موجب برجسته‌تر شدن جنبه نوآوری این تحقیق است، علاوه بر بهره‌گیری از استانداردهای بین‌المللی، ارتباط نزدیک و برخوردارگی از نظر خبرگان، الگوبرداری از مدل‌های ارائه شده قبلی داخلی و خارجی و تحقیقات و تجربیات حوزه کاری پژوهشگر است.

۴. روش‌شناسی پژوهش

نخستین گام موثر در راستای تقویت و بهبود یک نظام منسجم زیرساختی، شناسایی چالش‌ها و خلاها از طریق کار کارشناسی دقیق و مدیریت صحیح آن‌ها است، زیرا بدون شناخت نواقص و کاستی‌ها، اعمال راهکارهای جدید نه تنها فاقد توجیه است، بلکه موثر و مفید نیز نخواهد بود و فرآیند مبارزه با پدیده پولشویی نیز از این قاعده مستثنی نیست. برای شناسایی این چالش‌ها در این حوزه از الگوی سه شاخگی استفاده شده است. عوامل الگوی سه شاخگی به گونه‌ای است که هیچ پدیده‌ای نمی‌تواند خارج از تعامل این سه شاخه انجام شود (مبینی‌دهکردی و همکاران، ۱۳۹۴). از این رو، برای شناخت، احصا و تاثیرگذاری پدیده‌ها بر این مبنا، مسائل در سه بخش کلی: ۱- ساختاری، ۲- کارکردی (محتوایی) و ۳- زمینه‌ای (محیطی) تقسیم شدند. همچنین این تحقیق از نظر فلسفی مبتنی بر رویکرد پراگماتیسم^۱ است و بهره‌گیری از سودمندی‌های هر دو رویکرد پژوهشی کمی و کیفی مدنظر بوده است. به عبارت دیگر، روش‌های کیفی (داده بنیاد)، دلفی- فازی (نظرسنجی خبرگان) و طراحی الگو و تحلیل عاملی و معادلات ساختاری همگی به صورت مکمل جهت اهداف پژوهش و پاسخ به پرسش پژوهش به کار گرفته شده است.

در مرحله اول مصاحبه با خبرگان به شیوه پژوهش کیفی انجام شده است. جامعه آماری بخش کیفی به صورت غیراحتمالی از روش نمونه‌گیری هدفمند شناسایی شدند و شامل اعضای هیات علمی با مدرک دکترای مدیریت و اقتصاد با دست کم سابقه ۱۰ سال تدریس در زمینه مدیریت و آشنایی با سازمان‌های دولتی به ویژه بانک‌ها و همچنین مدیران و روسای ادارات مبارزه با پولشویی با سابقه دست کم ۱۵ سال دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر در رشته اقتصاد، مدیریت و حسابداری جزو این جامعه بودند. مصاحبه‌ها به صورت نیمه ساختار یافته بدین شکل که یک نفر به عنوان نمونه خبرگان اولیه تحقیق مشخص و داده‌های لازم جمع‌آوری شد و سپس در طول مصاحبه افراد جدیدی شناسایی شدند که در مجموع با ۲۰ نفر مصاحبه صورت پذیرفت که به دلیل تکرار شدن مفاهیم و اشباع نظری، لزومی به افزایش حجم نمونه وجود نداشت. اشباع نظری حاصل در این پژوهش زمانی حاصل شد که داده‌های اضافی، کمکی به تکمیل و

1- Pragmatism

مشخص کردن ابعاد تحقیق نمی‌کرد و داده‌های احصاء شده پس از مصاحبه آخر هم مشابه به نظرمی رسیدند.

در فرآیند تحلیلی کدگذاری باز، محقق به صورت آگاهانه و با در نظر داشتن حساسیت نظری به جست‌وجوی متغیر محوری پرداخته و بدین طریق مفاهیم شناسایی شده و ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها کشف شد. این فرآیند تا زمان ظهور اثرات مقوله محوری ادامه پیدا می‌کند (Goldkuh & Cronholm, 2010) تا در مرحله بعد، کدگذاری انتخابی براساس این مقوله‌ها هدایت شوند. در مرحله کدگذاری انتخابی با مقایسه مستمر مفاهیم مختلف، می‌توان زمینه‌های مشابه در قالب طبقه‌بندی‌های یکسان را فراهم ساخت (Selden, 2005). از این رو، محقق مقوله‌ها را به هم ارتباط داده و نسبت به تکمیل مقوله‌هایی که نیاز به توسعه بیشتر دارند، اقدام کرده است. در آخرین و اصلی‌ترین مرحله از این فرآیند، کدگذاری نظری، براساس نتایج دو مرحله قبل انجام شد و پیوند بین مقوله‌ها به صورت تحلیلی مشخص شد و پس از تدوین یک نظریه به وسیله مقایسه آن با فرآیندهای موجودی که در پیشینه تخصصی یافت می‌شد، اعتبارسنجی شد. همچنین مرورگران خارجی نظیر مشارکت‌کنندگان در این طرح با استفاده از محک‌های علمی مناسب، نظریه داده بنیاد را مورد قضاوت قرار داده و تایید کردند که نظریه مشتمل بر روایی و اعتبار داده‌هاست. در کدگذاری باز ۱۷۳ نشانه اولیه به دست آمد که در قالب ۳ مقوله فرعی و ۱۲ مفهوم کلی دسته‌بندی شدند. به منظور غربالگری صحیح، استفاده از پنل خبرگان و شیوه دلفی در سه راند انجام شد. رابطه‌های استفاده شده برای محاسبه در این گام در ادامه ارائه شده است.

ابتدا پیش‌بینی هر کارشناس به صورت یک عدد فازی مثلثی ارائه می‌شود. رابطه (۱):

$$A_i = (l_i, m_i, u_i) \quad (1)$$

در ادامه برای جمع دیدگاه خبرگان از روش میانگین فازی استفاده شده است. همچنین از رابطه $\frac{l+m+u}{3}$ برای فازی‌زدایی و قطعی‌سازی میانگین دیدگاه‌ها سود برده شده است.

در گام دوم اختلاف دیدگاه مربوط به هر کارشناس با میانگین دیدگاه‌ها محاسبه شده و مجدد در اختیار کارشناس مربوطه قرار گرفت:

$$A_{AVE} - A_i = \left(\frac{\sum l}{n} - l_i \cdot \frac{\sum m}{n} - m_i \cdot \frac{\sum u}{n} - u_i \right) \quad (2)$$

دیدگاه کارشناس‌ها مجدد گردآوری و میانگین فازی جدید محاسبه شد:

$$A_i = (l_i, m_i, u_i) \quad (3)$$

$$B_{AVE} = \left(\frac{\sum l}{n}, \frac{\sum m}{n}, \frac{\sum u}{n} \right) \quad (4)$$

اختلاف دیدگاه هر کارشناس با میانگین دیدگاه‌ها محاسبه شده و چرخه دلفی تکرار می‌شود. این فرایند زمانی که دو میانگین متوالی A_{ave} ، B_{ave} ، C_{ave} ، ... به صورتی روشن به هم نزدیک شوند، متوقف می‌شود. در این فرآیند، شاخص‌هایی که کمتر از حد آستانه بودند؛ یعنی از نظر خبرگان دارای اهمیت بالایی نبوده و از فرآیند تحلیل حذف شدند. در مرحله سوم دلفی فازی اختلاف میانگین تمامی پرسش‌ها کمتر از حد آستانه بوده و به اتمام رسید. همچنین طی مراحل دلفی فازی و پس از گردآوری نتایج خبرگان و اساتید و تجزیه و تحلیل داده‌ها ۷۸ شاخص نهائی به شرح جدول‌های (۴) تا (۶) به دست آمد.

جدول ۴. ابعاد ساختاری

ابعاد	عوامل
	<ul style="list-style-type: none"> ● جامعیت و مانعیت قانون ● تناسب میان جرم و مجازات ● نظام قضائی کارآمد و مستقل ● مصادره اموال ناشی از جرایم سازمان یافته ● ضمانت اجرای موثر قوانین ● معاضدت قضایی استرداد مجرمان پولشویی ● بروزرسانی، اصلاح، بازنگری و تکمیل قوانین ● مقابله با جرائم منشاء
	<ul style="list-style-type: none"> ● تصمیم‌گیری چندجانبه ● تحولات سیاسی در عرصه کشور و بین‌المللی ● خط‌مشی‌های غیر همسو ● توسعه و اجرای سیاستها و فعالیت‌های مبارزه با پولشویی ● عواقب سیاسی فرهنگی اجتماعی انتفاع پولشویان در جامعه ● تاثیر ثبات سیاسی بر ثبات موسسات مالی ● پیوندهای ساختاری نهادهای داخلی
	<ul style="list-style-type: none"> ● قرار گرفتن در مسیر ترانزیت قاچاق و مواد مخدر ● وجود مقیاس‌هایی برای کشف حمل و نقل فیزیکی پول ● مبادلات چمدانی وجوه نقد در مرزها ● افزایش جرائم سازمان یافته ● مرز مشترک با کشورهای با ریسک پولشویی بالا
	<ul style="list-style-type: none"> ● تدوین سند ریسک ملی ● اهمیت مدیریت ریسک در مبارزه با پولشویی ● اختلال در سرمایه‌گذاری درازمدت داخلی و خارجی ● رویکرد مبتنی بر ریسک ● شناسایی بازار فعالیت و ریسک‌های هربخش ● افزایش هزینه‌های دولت و فرار سرمایه‌ها

ماخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۵- ابعاد کارگری

ابعاد	عوامل
همگرایی بین‌المللی	<ul style="list-style-type: none"> • به‌کارگیری توصیه‌های بین‌المللی • الحاق به کنوانسیون‌های بین‌المللی • شناسایی، ارزیابی و تایید کارگزاری‌های بانکی • تصویب و اجرای اسناد سازمان ملل • همکاری‌های بین‌المللی اطلاعاتی
همکاری‌های داخلی	<ul style="list-style-type: none"> • ارتباط موثر بانک‌های داخلی • طراحی ساختار نظارتی موثر برای مقابله با پولشویی • اصلاح سیستم مالیاتی و ممانعت از فرار مالیاتی • تصمیمات نابهنگام دولتی و ایجاد رانت • توسعه دولت الکترونیک • واحد موثر اطلاعات مالی مستقل • جلوگیری از فعالیت موسسات متفرقه مالی • دولتی بودن بخش عمده‌ای از اقتصاد
نقش مردم	<ul style="list-style-type: none"> • ناامنی در افکار عمومی • آشنایی عموم افراد جامعه با موضوع پولشویی • رسانه‌های جمعی مجازی • مطالبه‌گری از جانب مردم • آشنا نبودن عامه مردم با چگونگی معرفی پولشویان
شمول و شفافیت مالی	<ul style="list-style-type: none"> • مقررات ردیابی و نقل و انتقال وجود نقد • فرهنگ‌سازی جهت شفافیت اطلاعاتی • نظارت بر سازمان‌های خیریه و غیرانتفاعی • نظارت بر نقل و انتقالات الکترونیک • کنترل‌های داخلی و نظارت حضوری موثر • روش‌های شفاف و موثر همکاری مشترک و تسهیل تبادل اطلاعات پولشویی • اصلاح فرآیندهای مالی و تدوین نظام حسابداری و استانداردهای مالی • سازوکار اطمینان بخش افشاء

ماخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۶. ابعاد زمینه‌ای

ابعاد	عوامل
	<ul style="list-style-type: none"> • تعیین سطح فعالیت مشتریان • شناسایی مالک واقعی و ذینفع • عدم نگهداری حساب‌های بی‌نام و جعلی و اجاره‌ای • نظارت، درک هدف و ماهیت شغل و روابط تجاری اشخاص • تدوین سیاست‌پذیرش مشتری • الزامات شناسایی کامل و حفظ سوابق • گزارشات فنی CTR و STR • تبعیض در ارائه خدمات
	<ul style="list-style-type: none"> • اختیارات کافی ناظران • مهارت و آموزش دست اندرکاران بانکی با روش‌های کشف پولشویی • باور اهمیت مبارزه با پولشویی توسط کارمندان • تعهد به حفظ اسرار بانکی و رازداری • محدودیت متخصصین مجرب در عرضه مبارزه با پولشویی
	<ul style="list-style-type: none"> • اثربخشی سیستم‌های مبارزه با پولشویی • بانک اطلاعات مناسب • آمادگی مقابله با تهدیدات سایبری • امکانات سخت افزاری و نرم افزاری مناسب • جزیره ای بودن و عدم یکپارچگی بانکهای اطلاعاتی موجود • کفایت منابع مالی جهت تجهیز و نوسازی فناوری • پولشویی از طریق خرید و فروش ارز دیجیتال
	<ul style="list-style-type: none"> • بازارهای واسطه‌ای یا غیررسمی • تهدیدات بیرونی، جنگ و فشارهای خارجی • تحریم‌های بین‌المللی • تحولات سیاسی کشوری و منطقه ای • قابلیت تعمیم‌پذیری بیرونی الگوهای مبارزه با پولشویی • تاثیر و فشار ذینفعان

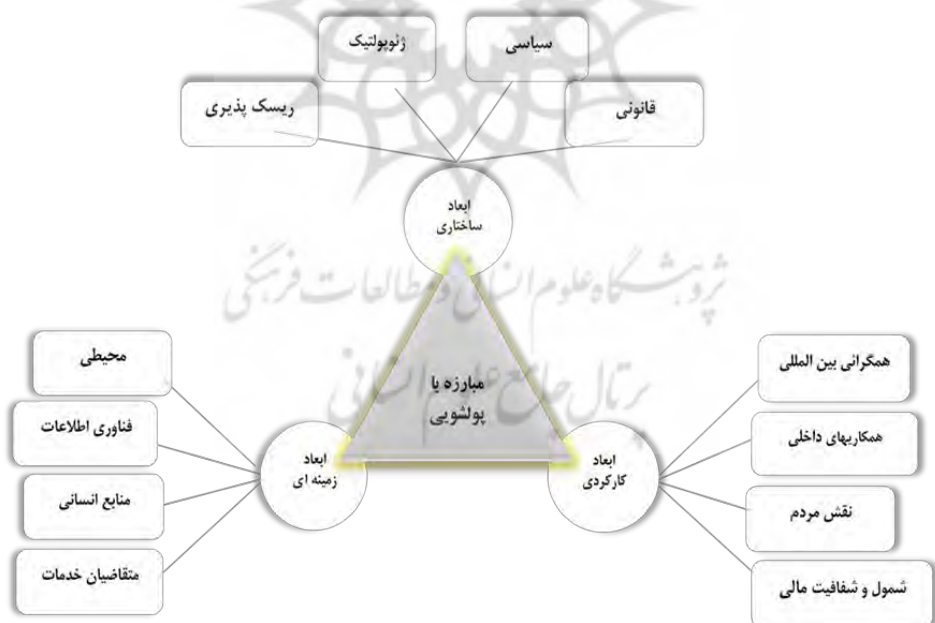
ماخذ: یافته‌های پژوهش

۵. برآورد مدل و تجزیه و تحلیل داده‌ها

جهت شناسایی ابعاد و مولفه‌ها و ارائه مدل پیشنهادی، در ابتدا محقق با مطالعه ادبیات نظری تحقیق و سایر پژوهش‌های این حوزه و مصاحبه، اقدام به شناسایی عوامل موثر کرده و در مرحله دوم عوامل شناسایی شده در قالب پرسش‌نامه در اختیار خبرگان (جهت تایید عوامل شناسایی شده) قرار داده شد.

برای متغیرهای شناسایی شده نتایج به دست آمده از میانگین نظر خبرگان در پرسش‌نامه اول ارائه و در ادامه برای تجمیع دیدگاه خبرگان از روش میانگین فازی استفاده شد به شکلی که ابتدا پیش‌بینی هر خبره به صورت یک عدد فازی مثلثی ارائه و در ادامه برای تجمیع دیدگاه خبرگان از روش میانگین فازی استفاده شده است. پس از فازی‌زدایی و قطعی‌سازی میانگین، سوالاتی که با توجه به میانگین در حد پایینی قرار داشتند از نظر خبرگان دارای اهمیت بالایی نبوده و از فرآیند حذف شد. در مرحله بعد طبقه‌بندی شاخص‌های نهایی انجام و به شکل نمودار (۱) ارائه شد.

نمودار ۱. الگوی زیرساختی مبارزه با پولشویی در نظام بانکی ایران

ماخذ: یافته‌های پژوهش

به منظور آزمون مدل مفهومی پژوهش، الگوریتم تحلیل مدل‌ها در روش PLS-SEM به کار گرفته شده است. در این روش، تحلیل‌ها در سه بخش ۱- برازش مدل اندازه‌گیری، ۲- برازش مدل ساختاری و ۳- برازش کلی مدل (اندازه‌گیری و ساختاری) انجام می‌گیرد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲). مطابق این فرآیند، ابتدا از صحت روابط موجود در مدل‌های اندازه‌گیری با استفاده از پایایی و روایی اطمینان حاصل کرده و سپس به بررسی و تفسیر روابط موجود در بخش ساختاری پرداخته و در مرحله پایانی نیز برازش کلی مدل پژوهش بررسی شده است.

جامعه آماری بخش کمی پژوهش، شامل کارکنان بخش مبارزه با پولشویی بانک‌های دولتی و خصوصی کشور (حدود ۸۰۰ نفر) بوده که بر اساس روش کوکران، حجم نمونه ۲۶۰ نفر برآورد و طی چند مرحله توزیع، تعداد ۲۴۰ پرسشنامه جمع‌آوری شد. سپس با استفاده از روش همبستگی براساس مشاهده‌های پس‌رویدادی و با تحلیل رگرسیون از نوع معادلات ساختاری اقدام به پیش‌بینی متغیر وابسته از طریق مجموعه‌ای از متغیرهای توضیحی و میانجی شده و برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها نیز از آزمون کلموگروف اسمیرنوف^۱ استفاده شده است. همچنین به منظور اینکه الگو بتواند با بالاترین دقت و صحت، متغیر وابسته نهایی را پیش‌بینی نماید، روش حداقل مربعات جزئی (PLS)^۳ به کار گرفته شده است. روش تخمین PLS ضرایب را به گونه‌ای تعیین می‌کند که الگوی حاصله، بیشترین قدرت تفسیر و توضیح را دارا باشد (Klein, 2012). برای بررسی هم‌خطی میان شاخص‌ها از شاخص تورم واریانس (VIF)^۴ استفاده شده که در پژوهش حاضر، هم‌خطی میان شاخص‌ها در سطح مطلوب و قابل قبولی (کمتر از ۴) است.

۱-۵. تحلیل عاملی تاییدی

برای بیان مدل اندازه‌گیری و بررسی ارتباط بین متغیرهای مکنون (اصولی) و متغیرهای مشاهده شده (گویه‌های پرسش‌نامه) از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است که به منظور پی‌بردن به متغیرهای زیربنایی یک پدیده یا تلخیص مجموعه داده‌ها استفاده می‌شود (Byrne, 1994).

1- Cochran
2- Kolmogorov-Smirnov test
3- Partial Least Square
4- Variance inflation factor

بدین صورت که برای ارزیابی اعتبارسنجی الگوهای اندازه گیری مقادیر زیر را محاسبه کرده و در صورت برآورده شدن شرایط مندرج در جدول (۷) می‌توانیم ادعا کنیم که الگوی اندازه گیری از شرایط مناسب و مطلوبی برخوردار است.

جدول ۷. شرایط برقراری پایایی و روایی همگرا

شاخص	حد مجاز
پایایی	$CR > 0/7$ و آلفای کرونباخ بالای $0/7$ باشند.
روایی همگرا	بارهای عاملی باید معنا دار باشند ($t > 1/96$) بارهای عاملی استاندارد باید بزرگتر از $0/6$ باشد. $CR > AVE$ $AVE > 0/5$ $Rho_A > 0/06$ $Q^2 > 0$
روایی واگرا	$AVE > MSV$

ماخذ: جوزپ و همکاران (۲۰۱۶)

به منظور تحلیل ساختار پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل دهنده هر متغیر از بارهای عاملی استفاده شده است. نتایج بارهای عاملی نشان دهنده این موضوع است که چه میزان از واریانس‌های شاخص‌ها توسط متغیر مکنون خود توضیح داده می‌شود. مقدار این شاخص باید از $0/5$ بزرگ‌تر و در فاصله اطمینان 95 درصد معنادار باشد. شاخصی که بار عاملی بیشتری داشته باشد، اهمیت بالاتری در اندازه گیری مولفه مربوطه دارد (Gefen & Straub, 2005). برخی از شاخص‌ها دارای بارعاملی کمتر از $0/5$ بوده و از الگو حذف شده‌اند و در الگوی اصلاح شده تمامی شاخص‌ها دارای بارعاملی بزرگ‌تر از $0/5$ و مقدار آماره تی بیشتر از $1/96$ می‌باشند. متوسط واریانس استخراج شده (AVE)، یک مقیاس از همگرایی در میان مجموعه‌ای از گویه‌های مشاهده شده یک ساختار است. این متوسط واریانس استخراجی باید بالاتر از $0/5$ باشد تا اعتبار همگرا تایید شود (Fornell & Larcker, 1981). مقدار این متغیر برای سازه‌های الگو دارای مقدار میانگین واریانس تبیین شده بالاتر از $0/5$ به دست آمده است و نشان از تایید روایی همگرا در الگو است. از دیگر شاخص‌های روایی همگرا شاخص Rho_A که لازم است مقداری بالای $0/6$ اختیار کند. این شاخص نیز برای تمامی متغیرهای پژوهش بالاتر از حد مجاز بوده است.

برای بررسی پایایی متغیرهای پژوهش از دو شاخص پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ استفاده شده است. برای تمامی متغیرهای پژوهش در مرحله اصلاح الگو مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی از ۰/۷ بزرگ‌تر شده اند که نشان از پایایی ابزار اندازه‌گیری است. کیفیت الگوی اندازه‌گیری توسط شاخص اشتراک با روایی متقاطع (Q^2) محاسبه شده است. این شاخص در واقع توانایی مدل مسیر را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان می‌سنجد. چنانچه این شاخص عدد مثبتی را نشان دهد، الگو از قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مناسبی برخوردار است (Henseler, et al., 2009). نتایج این شاخص برای متغیرهای پژوهش مثبت بوده و میانگین کل این شاخص طبق اطلاعات جدول (۸) برابر ۰/۵۶۲۰ است که نشان از کیفیت مطلوب و بالای الگوی اندازه‌گیری دارد.

جدول ۸. بررسی اعتبار همگرای الگو

متغیرهای پنهان	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس تبیین شده	روایی متقاطع
عوامل قانونی	0/710	۰/۷۲۳	۰/۷۹۵	۰/۵۱۷	۰/۴۷۸
عوامل سیاسی	۰/۷۵۹	۰/۷۹۴	۰/۸۳۳	۰/۵۹۴	۰/۵۳۶
عوامل ژئوپولتیک	۰/۷۰۵	۰/۷۱۶	۰/۸۰۷	۰/۵۶۷	۰/۴۴۸
عوامل ریسک‌پذیری	۰/۷۵۱	۰/۷۵۳	۰/۸۲۷	۰/۵۶۴	۰/۴۷۵
همگرایی بین‌المللی	۰/۷۲۳	۰/۸۱۴	۰/۷۳۶	۰/۵۵۳	۰/۳۶۵
همکاری داخلی	۰/۷۸۱	۰/۷۹۹	۰/۸۴۴	۰/۵۳۶	۰/۴۸۵
نقش مردم	۰/۷۰۴	۰/۷۴۳	۰/۸۱۶	۰/۵۳۰	۰/۵۸۱
شمول و شفافیت مالی	۰/۸۴۶	۰/۸۵۸	۰/۸۸۴	۰/۵۲۵	۰/۵۹۰
متقاضیان خدمات	۰/۷۸۲	۰/۸۲۳	۰/۸۴۶	۰/۵۵۴	۰/۶۴۷
منابع انسانی	۰/۷۴۵	۰/۷۷۳	۰/۷۴۴	۰/۵۲۳	۰/۵۵۲
فناوری اطلاعات	۰/۷۰۰	۰/۷۱۰	۰/۷۹۹	۰/۵۲۱	۰/۶۵۸
محیط	۰/۷۸۸	۰/۸۰۷	۰/۸۵۵	۰/۵۴۵	۰/۵۸۶
ساختاری	۰/۸۷۲	۰/۹۰۱	۰/۸۹۳	۰/۶۷۸	۰/۶۶۱
کارکردی	۰/۸۴۳	۰/۹۰۶	۰/۸۸۷	۰/۵۸۱	۰/۵۸۶
زمینه‌ای	۰/۸۸۸	۰/۹۱۳	۰/۹۰۴	۰/۶۸۷	۰/۷۱۶
عوامل زیرساختی مبارزه با پولشویی	۰/۹۵۰	۰/۹۶۴	۰/۹۵۴	۰/۸۷۴	۰/۶۵۴

ماخذ: یافته‌های پژوهش

۲-۵. محاسبه اعتبار واگرا^۱ (شاخص فورنل و لارکر^۲)

معیار روایی واگرا از طریق مقایسه جذر AVE با همبستگی بین متغیرهای مکنون سنجیده شده و برای هر کدام از سازه‌های انعکاسی جذر AVE باید بیشتر از همبستگی آن سازه با سایر سازه‌ها در مدل باشد (Choua & Chen, 2009). براساس نظر فورنل و لارکر، روایی واگرا از طریق مقایسه میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌هایش در مقابل همبستگی آن شاخص‌ها با سایر سازه‌ها نشان داده می‌شود. بر همین اساس، جدول (۹) ضرایب همبستگی برای بررسی رابطه میان متغیرهای پنهان را به صورت دو به دو نشان می‌دهد. روی قطر اصلی این ماتریس ریشه دوم میانگین واریانس تبیین شده (جذر AVE) را نشان می‌دهد. هر چقدر مقدار ضریب همبستگی بزرگ‌تر باشد، شدت رابطه بین دو متغیر بیشتر و قوی‌تر است. برای تشخیص این امر ابتدا جذر AVE متغیرهای مکنون محاسبه و حاصل با مقادیر همبستگی که این متغیر مکنون با سایر متغیرهای مکنون داشته، مقایسه شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که مقدار ریشه دوم شاخص میانگین واریانس تبیین شده، برای تمامی متغیرها، از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها بیشتر است.

جدول ۹. ضرایب همبستگی و شاخص اعتبار واگرا

متغیرهای پنهان	۱	۲	۳	۴	۴	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
عوامل قانونی	۰/۷۱۹											
عوامل سیاسی	۰/۶۱۰	۰/۸۷۱										
عوامل ژئوپولیتیک	۰/۴۹۹	۰/۴۸۰	۰/۷۵۳									
عوامل ریسک پذیری	۰/۴۹۴	۰/۷۱۰	۰/۶۴۹	۰/۷۵۱								
همگرایی بین‌المللی	۰/۳۱۸	۰/۳۵۴	۰/۴۹۷	۰/۳۳۸	۰/۷۴۴							
همگرایی داخلی	۰/۴۷۲	۰/۵۱۷	۰/۴۵۴	۰/۴۸۱	۰/۱۷۰	۰/۸۳۳						
نقش مردم	۰/۴۵۳	۰/۴۷۵	۰/۵۶۷	۰/۶۱۵	۰/۶۲۲	۰/۴۷۰	۰/۷۲۸					
شمول و شفافیت ملی	۰/۴۵۵	۰/۵۴۷	۰/۶۷۲	۰/۶۰۱	۰/۳۸۴	۰/۶۷۵	۰/۶۰۶	۰/۷۲۵				
مقتضیان خدمت	۰/۴۶۲	۰/۵۵۲	۰/۴۴۲	۰/۶۰۰	۰/۲۵۸	۰/۵۳۵	۰/۵۲۰	۰/۷۰۸	۰/۷۷۴			
منبع انسانی	۰/۵۱۱	۰/۴۸۸	۰/۵۱۲	۰/۵۵۸	۰/۳۰۱	۰/۵۳۶	۰/۶۰۴	۰/۵۵۵	۰/۴۳۳	۰/۷۲۹		
فلوری اطلاعات	۰/۵۳۷	۰/۶۲۸	۰/۵۴۹	۰/۶۹۴	۰/۳۳۵	۰/۶۲۸	۰/۵۴۵	۰/۷۱۹	۰/۶۰۷	۰/۵۹۴	۰/۷۲۲	
محیط	۰/۴۳۱	۰/۶۸۷	۰/۵۴۱	۰/۶۸۶	۰/۳۷۱	۰/۵۳۶	۰/۵۳۶	۰/۶۳۶	۰/۵۹۴	۰/۵۷۳	۰/۷۲۰	۰/۷۲۸

ماخذ: یافته‌های پژوهش

- 1- Discriminant validity
- 2- Fornell-Larcker Criterion

۳-۵. آزمون‌های کیفیت الگوی ساختاری

شاخص ضریب تعیین (R^2): خوبی برازش به وسیله ضریب تعیین R^2 اندازه گیری می‌شود که بیان می‌کند چه نسبتی از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیر توضیحی، تشریح می‌شود. کمیت R^2 بین صفر و یک تغییر می‌کند و هرچه به یک نزدیک‌تر باشد، برازش مدل بهتر است (Gujarati, 1995). نتایج این شاخص در جدول (۱۰) آمده است که در آن ضریب تعیین اصلاح شده برای ابعاد ساختاری، کارکردی و زمینه‌ای، به ترتیب ۰/۸۵۲، ۰/۸۶۶ و ۰/۹۰۵ است که براین اساس می‌توان نتیجه گرفت ۸۵/۲، ۸۶/۶ و ۹۰/۵ درصد از تغییرات در متغیر وابسته، توسط متغیرهای توضیحی، تبیین و توضیح داده شده است.

شاخص افزونگی (CV-Red): معروف‌ترین شاخص اندازه‌گیری کیفیت مدل ساختاری، شاخص استون-گایسلر^۱ است که در آن، مقادیر بالای صفر نشان‌دهنده توانایی بالای مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن است (Henseler, et al., 2009). مقادیر جدول (۱۰) نشان‌دهنده مثبت بودن این شاخص برای همه متغیرهای درون‌زای الگوی ساختاری است.

همچنین برای ارزیابی الگوی تحلیل عاملی تاییدی از شاخص بسیار مهم ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)^۲ استفاده شده است. اگر مقدار این شاخص کوچک‌تر از ۰/۱ باشد برازندگی مدل بسیار عالی است (MacCallum, et al., 1996). در پژوهش حاضر، مقدار این شاخص ۰/۰۹۱ به دست آمده است و با توجه به اینکه از مقدار ۰/۱ کمتر است، می‌توان گفت الگو و داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق برازش مناسبی دارد و این بیانگر همسو بودن سوالات با سازه‌های نظری است. این نتیجه در جدول (۱۱) آمده است.

1- Stone-Geissler

2- Root Mean Square Error of Approximation

جدول ۱۰. شاخص‌های کیفیت الگوی ساختاری

متغیرهای درون‌زا	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاحی	افزونگی (CV-Red)
عوامل قانونی	۰/۵۹۶	۰/۵۹۴	۰/۳۵۴
عوامل سیاسی	۰/۷۶۰	۰/۷۵۹	۰/۴۱۲
عوامل ژئوپولتیک	۰/۵۹۸	۰/۵۹۷	۰/۳۲۴
عوامل ریسک پذیری	۰/۷۵۹	۰/۷۵۸	۰/۳۵۱
همگرایی بین‌المللی	۰/۲۶۹	۰/۲۶۶	۰/۲۴۱
همکاری داخلی	۰/۶۷۴	۰/۵۴۵	۰/۳۳۴
نقش مردم	۰/۵۵۰	۰/۵۴۸	۰/۴۵۷
شمول و شفافیت مالی	۰/۸۵۷	۰/۸۵۷	۰/۴۶۶
متقاضیان خدمات	۰/۶۴۱	۰/۶۴۰	۰/۵۲۳
منابع انسانی	۰/۵۶۹	۰/۵۶۷	۰/۴۲۸
فناوری اطلاعات	۰/۷۵۷	۰/۷۵۶	۰/۵۳۴
محیط	۰/۷۸۳	۰/۷۸۲	۰/۴۶۲
ساختاری	۰/۸۵۱	۰/۸۵۲	۰/۵۳۷
کارکردی	۰/۸۶۶	۰/۸۶۶	۰/۴۶۲
زمینه‌ای	۰/۹۰۵	۰/۹۰۵	۰/۵۹۲

ماخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۱۱. شاخص برازش الگو

شاخص برازش الگو	مقدار برآورده شده	حد مجاز
RMSEA	۰/۰۹۱	کمتر از ۰/۱

۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

باتوجه به توسعه روز افزون مبادلات بین بانکی در سطح جهانی و ضرورت ایجاد ارتباط دوسویه نظام بانکی ایران با بانک‌های جهان، نیاز است که به تناسب رشد ارتباطات به کارگیری استانداردها نیز ارتقا یافته به طوری که هم تراز با بانک‌های برون مرزی، امکان مبادلات پولی و بانکی نیز رشد یابد. همچنین براساس یک توافق نظر مشترک جهانی، هرگونه تلاش برای مبارزه با پولشویی مستلزم پذیرش مسئولیت‌هایی از سوی موسسات مالی در این زمینه خواهد بود. این موضوع در بیانیه اصول مربوط به «منع استفاده مجرمانه از نظام بانکی برای مقاصد پولشویی» توسط کمیته امور مقررات بانکی و شیوه‌های نظارتی کمیته بال تاکید شده است.

متأسفانه در حال حاضر با توجه به تحریم‌های ظالمانه که به طور مشخص علیه نظام بانکی کشورمان وضع شده، امکان بسیاری از فعالیت‌ها از بانک‌ها سلب شده، اما سیاست‌گذاران کشور می‌توانند این تهدید را به فرصت تبدیل ساخته به طوری که با توسعه کیفی نظام بانکی از طریق رعایت قوانین بین‌المللی و ایجاد رویه‌های استاندارد در حوزه مبارزه با پولشویی بر مبنای اصول زیرساختی توصیه شده، تلاش کرده تا با انطباق با قوانین بین‌المللی و تصویب لوایح ضد پولشویی در جهت سلامت نظام بانکی و شفافیت عملیات گام بردارند.

در پژوهش حاضر سعی بر این بوده است که با توجه به اهمیت موضوع مبارزه با پولشویی، مدل زیرساختی و همه‌جانبه‌نگر بر مبنای رهنمودهای بین‌المللی جهت مدیریت چالش‌های مبارزه با پولشویی برای بانک‌های کشور ارائه شود. نتایج پژوهش که با هدف ارائه الگوی زیرساختی مبارزه با پولشویی در نظام بانکی و شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های این الگو و تعیین اهمیت و اولویت هر یک از آن‌ها انجام شده است، نشان می‌دهد که در زیرمجموعه ابعاد سه‌گانه الگوی ارائه شده، شاخص ریسک‌پذیری که ۲۵ گویه را دربر گرفته در مدل تحلیل نهایی، بیشترین سهم را دارد. که این نشان از اهمیت ارزیابی ریسک پولشویی در نظام بانکی داشته و همراستا با تحقیق جعفرزاده و قاسمی (۱۳۹۸) تحت عنوان ارزیابی و اولویت‌بندی شاخص‌های ریسک پولشویی است.

پس از رتبه‌بندی عوامل از طریق نرم‌افزار اکسپرت چویس^۱ مشخص شد بعد ساختاری با ۲۴ شاخص دارای اولویت اول بوده و با کسب وزن نسبی ۰/۴۸۶ بیشترین اهمیت را از نظر پاسخ‌دهندگان داشته است. نتایج این رتبه‌بندی، نشان‌دهنده لزوم اهمیت و تمرکز بر مولفه‌های مربوط به این بعد؛ یعنی مسائل قانونی، سیاسی، ژئوپولیتیک و ریسک‌پذیری نزد سیاست‌گذاران و مدیران حوزه مبارزه با پولشویی در بانک‌ها است. این نتیجه همراستا با تحقیق مداح و سینائیان (۱۳۹۹) تحت عنوان تحلیل تجربی روند پولشویی در ایران است که در آن، سیاست‌گذاری جهت کنترل حجم پولشویی و تبعات منفی آن بر اقتصاد کشور را اجتناب‌ناپذیر می‌داند.

در مجموعه ابعاد ساختاری، مولفه قانونی بیشترین موافقت (۹۷/۵ درصد) را از نظر پاسخ‌دهندگان داشته است و این بدان معنی است که شاخص‌هایی که ابعاد قانونی را پوشش می‌دهند شامل جامعیت و مانعیت قانون، تناسب میان جرم و مجازات، نظام قضایی کارآمد و

مستقل، ضبط اموال ناشی از جرایم سازمان یافته، ضمانت اجرای موثر قوانین، اصلاح و تکمیل قوانین، معاضدت قضایی استرداد مجرمان پولشویی و مقابله با جرائم منشا از اهمیت بیشتری برخوردارند.

در مجموعه ابعاد کارکردی، بیشترین اهمیت مربوط به مولفه شمول و شفافیت مالی (۹۸/۶۹ درصد) است که نشان‌دهنده اهمیت شاخص‌های مقررات ردیابی و نقل و انتقال وجوه نقد، فرهنگ‌سازی جهت شفافیت اطلاعاتی، نظارت بر سازمان‌های خیریه و غیرانتفاعی، نظارت بر مبادلات الکترونیک، روش‌های موثر همکاری تبادل اطلاعاتی، اصلاح فرآیندهای مالی و اشاعه سازوکار اطمینان بخش افشاء است^۱. این بعد با قاطعیت مورد پذیرش پاسخ‌دهندگان بوده به طوری که هیچ مخالفتی با این سوال انجام نگرفته است. در مجموعه ابعاد زمینه‌ای، مولفه محیط با (۹۹/۳۳ درصد) دارای بیشترین موافقت بوده است و این بدان معناست که خط‌مشی‌گذاران باید در فرآیند سیاست‌گذاری مبارزه با پولشویی، عواملی از قبیل بازارهای واسطه‌ای یا غیر رسمی، تهدیدات بیرونی و فشارهای خارجی، تحریم‌های بین‌المللی، تحولات سیاسی کشوری و منطقه‌ای و تاثیر فشار ذی‌نفعان را از نظر دور نسازند.

در حوزه تقابل ساختارهای متناسب با ابعاد بین‌المللی با توجه به رتبه ایران در مقایسه با سایر کشورها می‌توان دریافت که اصلاحات ساختاری و نهادی انجام شده طی سال‌های اخیر که مدتی موجب تعلیق و خروج ایران از لیست سیاه FATF شده بود، نتوانسته است در رتبه ایران تاثیری داشته باشد. این در حالی است که در گزارش روش‌شناسی ارزیابی تطبیق فنی^۲ با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی تاکید شده است که بدون انجام اصلاحات ساختاری و نهادی، انطباق فنی در تعیین کارآمدی بی‌معناست. پس بر این اساس -و به لحاظ رویه اجرایی موجود- لازم است کشورها یک سطح قابل‌قبولی از اصلاحات ساختاری را انجام دهند تا بتوانند در یک سطح آستانه کسب امتیاز لازم برای سنجش کارآیی سیستم مبارزه با پولشویی قرار گیرند. در همین راستا و با توجه به نتایج تحقیق، نظام بانکی ایران نیز لازم است به منظور مدیریت بهینه چالش‌های مبارزه با پولشویی،

۱- در جوامع غربی اصطلاحات به آن whistle-blower یا سوت‌زن می‌گویند که کار آن افشای کار غیرقانونی یا فعالیت‌های نادرست نزد افکار عمومی است.

زیرساخت‌های دقیق و قابل اعتماد بر مبنای استانداردهای بین‌المللی در بخش‌های مختلف خصوصاً در حوزه مسائل سیاسی و ژئوپولیتیک و عوامل قانونی و ریسک‌پذیری را به شکلی نظام‌مند به کار گیرد.

براین اساس و باتوجه به نتایج فوق، موارد پیشنهادی زیر باید مورد تأکید بیشتری قرار گیرند:

- ۱- انجام اقدامات موثر از قبیل امکان تحقق و پیگیری قانونی پولشویی به نحوی که محدود به اقدامات قانونی مربوط به جرم اولیه (مانند قاچاق کالا و مواد مخدر) نباشد.
- ۲- افزایش همکاری و پیوستن به نهادهای بین‌المللی برای ارائه گزارش‌های صحیح و شفاف به‌خصوص در مورد ۱۴ شاخص مورد استفاده بازل در رتبه‌بندی شاخص مبارزه با پولشویی کشورها.
- ۳- اتخاذ رویکرد مبتنی بر ریسک در ارائه خدمات بانکی در بانک‌های کشور.
- ۴- ایجاد ابزارهای زیرساختی و نرم‌افزاری لازم برای اجرای کامل و درست دو قانون مهم مبارزه با پولشویی و آئین‌نامه اجرایی.
- ۵- فرهنگ‌سازی، آموزش و ترویج مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در تمام سطوح نظام مالی کشور به‌خصوص در میان مدیران ارشد و اعضای هیات‌مدیره بانک‌ها.
- ۶- وضع جرایم متناسب و بازدارنده در خصوص جرم پولشویی.
- ۷- پیاده‌سازی کامل اصول حاکمیت شرکتی در نظام بانکی و مالی کشور به‌عنوان یکی از ملاک‌های مهم در راستای شفاف‌سازی نظام اقتصادی کشور.
- ۸- ایجاد زیرساخت‌های لازم و یکپارچه‌سازی نظام‌های اطلاعاتی کشور برای گزارش‌دهی بی‌ملاحظه موارد مشکوک به پولشویی به مرکز اطلاعات مالی.
- ۹- هوشمندسازی نرم‌افزار مورد استفاده در بانکداری متمرکز برای شناسایی تراکنش‌های مشکوک در همه بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای مالی.
- ۱۰- ایجاد زیرساخت‌های لازم در خصوص اجرای الزامات شناسایی دقیق مشتری از سوی تمامی موسسات و نهادهای ارائه‌دهنده خدمات مالی و بانکی و شناسایی ذی‌نفع واقعی به‌خصوص در خصوص مشتریان حقوقی.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Hosseinali Haghi

 <https://orcid.org/0000-0003-2757-3290>

Mohammadreza Bagherzade

 <https://orcid.org/0000-0002-4237-2430>

Mojtaba Tabari

 <https://orcid.org/0000-0001-8049-575X>

Zabihollah Gholamirudi

 <https://orcid.org/0000-0003-4873-281X>

منابع

- ابوالحسنی هستیانی، اصغر، دانیالی، قربان. (۱۳۹۷). تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پولشویی در ساختار بانکی کشور. مدیریت سازمان‌های دولتی، ۴ (۶)، ۱۱-۲۴.
- ارجمند نژاد، عبدالمهدی، زارع قاجاری، فردوس و قائم مقامی، علی. (۱۳۹۶). فرهنگ تخصصی پولشویی و تامین مالی تروریسم. چاپ اول. تهران: تاش.
- ارجمند نژاد، عبدالمهدی، زارع قاجاری، فردوس و قائم مقامی، علی. (۱۳۹۲). استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، (توصیه‌های چهل گانه گروه ویژه اقدام مالی FATF). چاپ اول. تهران: تاش.
- اسدی، بهنام. (۱۳۹۷). بررسی حقوقی پولشویی در نظام بانکی کشور. مطالعات نوین بانکی، ۱ (۱)، ۱۷۰-۱۵۱.
- باقری، فاطمه. (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی راهکارهای پیشگیری از جرم پولشویی در قانون مبارزه با پولشویی و کنوانسیون مریدا. کارآگاه، ۳۱ (۸)، ۸۶-۶۶.
- پرویزیان، کورش، قاسمی علی‌آبادی. (۱۳۹۶). تصویر غیرواقعی ایران در آینه بازل. دنیای اقتصاد، ۴۰۶۳.
- تجلی، سیدآیت اله (۱۳۹۰). مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانک‌ها، چاپ اول. تهران: آراد.
- تذهیبی، فریده. (۱۳۹۶). پولشویی و روشهای مبارزه با آن. چاپ چهارم. تهران: جنگل.
- جزایری، مینا (۱۳۸۳). نگاهی به جرم پولشویی و اسناد بین‌المللی مهم مرتبط با آن. روند، ب ۴۲ و ۴۳، ۲۱۵-۱۶۹.
- جعفرزاده، سودابه، قاسمی، احمدرضا (۱۳۹۸). ارزیابی و اولویت‌بندی شاخص‌های ریسک پولشویی (مطالعه موردی: بانک رفاه). دانش سرمایه‌گذاری، ۳۱ (۸)، ۲۲۴-۲۰۹.
- حسین پوری، داود، معدنی، جواد، شریف زاده، فتاح و محقق نیا، محمدجواد (۱۳۹۷). تدوین چارچوب خط مشی گذاری تعاملی برای مبارزه با پولشویی در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران. سیاست‌گذاری عمومی، ۲ (۴)، ۳۲-۹.

- داوری، علی، رضازاده، آرش (۱۳۹۲). *مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS*. چاپ اول، تهران: جهاد دانشگاهی.
- رحیمی، امین حسین، خوئینی، غفور (۱۳۹۴). مبارزه با پولشویی در جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر نقش دیوان محاسبات. *دانش حسابرسی*، ۶۰ (۱۵)، ۲۴-۵.
- رهبر، فرهاد (۱۳۸۲). پولشویی و آثار و پیامدهای آن، *تحقیقات اقتصادی*، (ویژه نامه)، ۶۳، ۳۳-۵۵.
- سامانی پور، حسن، محمدی، تیمور، شاکری، عباس و تقوی، مهدی (۱۳۹۹). الزامات نظارت احتیاطی کلان و تاثیر آن بر ثبات نظام بانکی ایران. *اقتصاد مالی*، ۵۲ (۱۴)، ۲۶-۱.
- سامتی، مرتضی، شهنازی، روح اله و دهقان شبانی، زهرا (۱۳۸۵). بررسی اثر آزادی اقتصادی بر فساد مالی (مطالعه موردی با رویکرد (Panel Data)). *پژوهشهای اقتصادی ایران*، ۲۸ (۸)، ۱۰۵-۸۷.
- سیدی، سیدمحمد (۱۳۹۳). مبارزه با پولشویی با تمرکز بر نقش بانکها و موسسات اعتباری. چاپ دوم. تهران: پلک.
- شاملو، باقر، خلیلی پاچی، عارف (۱۳۹۹). رویکرد ریسک مدار سیاست جنایی در برابر پولشویی. *پژوهشنامه حقوق کیفری، دانشگاه گیلان*، ۲۳ (۱۱)، ۱۵۲-۱۲۷.
- غلامی، علی، پوربخش، سیدمحمدعلی (۱۳۹۰). مبارزه با پولشویی در قوانین ایران و اسناد بین‌المللی. *مطالعات اقتصاد اسلامی*، ۱ (۴)، ۱۲۰-۹۳.
- قضاوی، حسین، کیانی زاده، حسین (۱۳۹۵). بررسی پیامدهای پولشویی و آثار آن بر امنیت اقتصادی ایران. *مجله اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی*، ۵۵ و ۵۶ (۶)، ۱۰۳-۷۷.
- گجراتی، دامودار (۱۹۹۵). *مبانی اقتصاد سنجی*، ترجمه حمید ابریشمی (۱۳۸۳). چاپ چهارم. تهران: دانشگاه تهران.
- مبینی دهکردی، علی، کشتکار هرانکی، مهران (۱۳۹۳). بررسی تاثیر مدل سه شاخگی بر نوآوری اجتماعی. *مدیریت نوآوری*، ۴ (۳)، ۷۵-۵۷.
- مداح، مجید، سینائیان، مهلا (۱۳۹۹). تحلیل تجربی روند پولشویی در ایران (رهیافت روش معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی)، *تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی*، ۴۰ (۱۰)، ۹۹-۱۲۲.
- مهبجوریان قمی، فاطمه، ارجمند نژاد، عبدالمهدی (۱۳۹۵). *متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی*. چاپ اول. تهران: بانک مرکزی ج.ا.ا. مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی.
- نیکنام، محمدرضا، بیدخوری، نعیمه (۱۳۹۶). مبانی حقوقی پولشویی در نظام بانکی ایران. دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی، تهران: دیماه ۹۶
- وب سایت مرکز اطلاعات مالی و مبارزه با پولشویی، شورای عالی مبارزه با پولشویی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بی تا. قابل دسترسی در <http://araku.ac.ir>

وب سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بخش مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، بی تا. ترجمه اسنادی در زمینه مبارزه با پولشویی. قابل دسترسی در <https://www.cbi.ir/simplelist/8118.aspx>

References

- Abolhassani Hastiani, A. , & Daniali, Gh. (2018). Development of a strategic model for preventing money laundering in the country's banking structure. *Management of Government Organizations*, 6 (4), 11-24. [In Persian]
- Arjomand Nejad, A. , Zare Qajari, Fe. & Ghaem Maghami, A. (2017A). *Specialized culture of money laundering and terrorist financing*. (2nd ed.). Tehran: Tash. [In Persian]
- Arjmand Nejad, A. , Zare Qajari, F. , & Ghaem Maghami, A. (2013B). *International Standards on Combating Money Laundering and Terrorist Financing* (FATF Financial Action Task Force 40 Recommendations). (1nd ed.). Tehran: Tash. [In Persian]
- Asadi, B. (2018). Legal investigation of money laundering in the country's banking system. *New Banking Studies*, 1 (1), 170-151. [In Persian]
- Bagheri, F. (2015). Comparative study of money laundering prevention strategies in the Anti-Money Laundering Law and the Merida Convention. *Detective*, 8 (31), 86-66. [In Persian]
- Basel AML Index (2020), (9nd ed.). ranking money laundering and terrorist financing risks around the world, *BASEL Institute Governance*.
- Basel AML index (2018) report, Basel institute on Governance. Homepage, <https://baselgovernance.org/>
- Byrne, B.M. (1994). *Structural equation modeling with EQS and EQS/Windows: Basic concepts, applications, and programming*. Sage.
- Choua, S. W., & Chen, P. Y. (2009). The influence of individual differences on continuance intentions of enterprise resource planning (ERP). *Int. J. Human. Computer Studies*, 67 (6), 484-496.
- Davari, A. , & Rezazadeh, A. (2013). *Structural equation modeling with PLS software*. (1nd ed.). Tehran: University Jihad. [In Persian]
- Fallahnejad, F. (2017). *Money laundering in international documents and Iranian criminal law*. Annual Conference on Legal and Judicial Research, September. [In Persian]
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.

- Gefen, D., & Straub, D. (2005). *A practical guide to factorial validity using PLS-Graph: Tutorial and annotated example*. Communications of the Association for Information systems, *16(1)*, 5-6.
- Ghazavi, H., & Kianizadeh, H. (2015). Investigating the consequences of money laundering and its effects on Iran's economic security. *Economic Journal of the Ministry of Economic Affairs and Finance*, *6* (55, 56), 103-77. [In Persian]
- Gholami, A., & Pournabakhsh, S. (2011). Combating Money Laundering in Iranian Laws and International Documents. *Islamic Economics Studies*, *4(1)*, 120-93. [In Persian]
- Goldkuhl, G., & Cronholm, S. (2010). Adding theoretical grounding to grounded theory: Toward multi-grounded theory. *International journal of qualitative methods*, *9(2)*, 187-205.
- Gujarati, D. (1995). *Fundamentals of Econometrics*, translated by Hamid Abrishami (2004). (1nd ed.). Tehran: University of Tehran. [In Persian]
- Klein, K., Becker, J. M., & Wetzels, M. (2012). Hierarchical latent variable models in PLS-SEM: guidelines for using reflective-formative type models. *Long range planning*, *45(5-6)*, 359-394.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). *The use of partial least squares path modeling in international marketing*. In New challenges to international marketing. Emerald Group Publishing Limited.
- Hossein Pouri, D., Madani, J., Sharifzadeh, F., & Mohagheghnia, M. (2018). Develop an interactive policy framework to combat money laundering in the banking system of the Islamic Republic of Iran. *Public Policy*, *4(2)*, 32-9. [In Persian]
- Jafarzadeh, S., & Ghasemi, A. (2019). Evaluation and prioritization of money laundering risk indicators (Case study: Welfare Bank). *Investment Knowledge*, *8(31)*, 224-209. [In Persian]
- Jayasree, V., & Balan, R. S. (2017). Money laundering regulatory risk evaluation using Bitmap Index-based Decision Tree. *Journal of the Association of Arab Universities for Basic and Applied Sciences*, *(23)*, 96-102.
- Jazayeri, M. (2004). *A look at money laundering and related international documents*. Trend, Central Bank of the Islamic Republic of Iran *42(43)*, 215-169. [In Persian]
- MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological methods*, *1(2)*, 130-149.

- Madah, M., & Sinaian, M. (2020). Experimental Analysis of Money Laundering Process in Iran (Approach to Structural Equation Methods Based on Minor Squares), *Economic Modeling Research*, 10(40), 99-122. [In Persian]
- Mahjoorian Qomi, F. & Arjmandnejad, A. (2015). *Methodology for evaluating technical compliance with the recommendations of the Financial Action Task Force and the effectiveness of the anti-money laundering system*. (1nd ed.). Tehran: Central Bank of the Islamic Republic of Iran General management of regulations, bank licenses and anti-money laundering. [In Persian]
- McCarthy, K. J., van Santen, P., & Fiedler, I. (2015). Modeling the money launderer: Microtheoretical arguments on anti-money laundering policy. *International Review of Law and Economics*, (43), 148-155.
- Mobini Dehkordi, A. , & Keshtkar Haranki, M. (2014). Investigating the effect of the three-pronged model on social innovation. *Innovation Management*, 3 (4) ,75-57. [In Persian]
- Niknam, M. , & Bidkhori, N. (2017). Legal bases of money laundering in the Iranian banking system. *The Second International Congress of Islamic Sciences, Humanities*, Tehran, December 1996. [In Persian]
- Parvizian, K. , Ghasemi A. (2017). Unreal image of Iran in the mirror of Basel. *World Economy*, (4063). [In Persian]
- Rahbar, F. (2003). Money Laundering and Its effects and consequences, *Economic Research*, (Special Issue), (63), 33-55. [In Persian]
- Rahimi, A., Khoeini, Gh. (2015). Combating money laundering in the Islamic Republic of Iran with emphasis on the role of the Court of Audit. *Auditing Knowledge*, 15(60), 24-5. [In Persian]
- Tajali, S. (2011). *Combating Money Laundering and Terrorist Financing in Banks*, (1nd ed.). Tehran: Arad. [In Persian]
- Saamati, M., Shahnazi, R. , & Dehghan Shabani, Z. (2006). Investigating the effect of economic freedom on corruption (Case study with Panel Data approach). *Iranian Economic Research*, 8(28), 105-87. [In Persian]
- Samanipour, H. , Mohammadi, T., Shakeri, A. , & Taghavi, Mehdi (2020). Macro-prudential supervision requirements and its impact on the stability of the Iranian banking system. *Financial Economics*, 14(52), 26-1. [In Persian]
- Selden, L. (2005). On Grounded Theory-with some malice. *Journal of Documentation*, 61(1), 114-129.
- Sidi, S. (2014). *Combating money laundering by focusing on the role of banks and credit institutions*. (2nd ed.). Tehran: Eyelid. [In Persian]

- Shamloo, B. , Khalili Pachi, A. (2020). Risk-oriented approach of criminal policy against money laundering. *Journal of Criminal Law*, University of Guilan, 11(23), 152-127. [In Persian]
- Tazhibi, F. (2017). *Money laundering and methods to combat it*. (4nd ed.). Tehran: Jangal. [In Persian]
- Timm, F., Zasada, A., & Thiede, F. (2016). Building a reference model for anti-money laundering in the financial sector. In *CEUR Workshop Proceedings*, (1670), 111-120.
- Website of the Financial Information and Anti-Money Laundering Center, Supreme Council for Combating Money Laundering, *Ministry of Economic Affairs and Finance*, Bita. Available at <http://araku.ac.ir> . [In Persian]
- Website of the Central Bank of the Islamic Republic of Iran, Department for Combating Money Laundering and Terrorist Financing, Bita. *Translation of anti-money laundering documents*. Available at <https://www.cbi.ir/simplelist/8118.aspx> . [In Persian]

استناد به این مقاله: حقی، حسین علی، باقرزاده، محمدرضا، طبری، مجتبی و غلامی رودی، ذبیح‌اله. (۱۴۰۰). عوامل زیرساختی مدیریت چالش‌های مبارزه با پولشویی در نظام بانکی ایران و برآورد الگوی مبتنی بر رهنمودهای بین‌المللی، *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۲۶ (۸۹)، ۱۹۷-۲۳۶.

Iranian Journal of Economic Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.